

ØF-rapport 04/06

Kartlegging av kommunale næringsfond.

av

Espen Køhn, Gro Marit Grimsrud og Svein Erik Hagen

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling Velferds-, organisasjons- og kommunalforskning

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-rapport 04/06

Kartlegging av kommunale næringsfond.

av

Espen Køhn, Gro Marit Grimsrud og Svein Erik Hagen

Østlandsforskning

Tittel: Kartlegging av kommunale næringsfond
Forfattere: Espen Køhn, Gro Marit Grimsrud og Svein Erik Hagen
ØF-rapport nr.: 04/2006
ISBN nr.: 82-7356-582-3
ISSN nr.: 0809-1617
Prosjektnummer: 10003
Prosjektnavn: Kartlegging av kommunale næringsfond
Oppdragsgiver: KR D
Prosjektleder: Espen Køhn

Referat: I denne rapporten presenteres en kartlegging av kommunale næringsfond som er finansiert eller delvis finansiert over KR Ds kap.551 post 60. Kartleggingen er basert på en spørreundersøkelse med en svarprosent på 63. Størstedelen av kommunale næringsfond administreres av kommunene og det er folkevalgte organ som fatter beslutninger om bruken. 1/3 del av kommunale næringsfond brukes til bedriftsrettede tiltak. Bedriftstiltakene rettes i hovedsak mot mindre bedrifter (mindre enn seks ansatte). Det er særlig i DA-sone 4 at støtte fra kommunale næringsfond kan komme i konflikt med EØS-reglene. Gjennom kompensasjonen for endringene i arbeidsgiveravgiften når foretakene i sone 4 taket for bagatellstøtte når de har rundt 10 ansatte. I spørreundersøkelsen er det bare tre kommuner som rapporterer om at bruk av kommunale næringsfond er vanskelig fordi foretakene har nådd taket for bagatellstøtte. I all hovedsak har dette trolig sin forklaring i at de kommunale fondsmidlene går til etablerere og små foretak, dvs. foretak som heller ikke i sone 4 når taket for bagatellstøtte

Sammendrag: Norsk og engelsk
Emneord: Kommunale næringsfond
Dato: Februar 2006
Antall sider: 65
Pris: Kr 120,-
Utgiver: Østlandsforskning
Serviceboks
2626 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Eksemplarframstilling i strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar

Forord

Prosjektet ”Kommunale næringsfond” er utført på oppdrag for Kommunal- og regionaldepartementet. I rapporten presenteres resultater fra en webbasert spørreundersøkelse rettet mot alle kommuner og interkommunale aktører som hadde/forvaltet kommunale næringsfond i 2004/2005.

Kommunale næringsfond ble etablert som en statlig ordning rettet mot kommuner innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og finansiert over en egen post i statsbudsjettet. Formålet var å fremme etablering av ny næringsvirksomhet og videreutvikle eksisterende bedrifter. Støtten fra kommunale næringsfond har gjennomgående vært små, det har dreid seg om noen få ti-tusener kroner til hver støttemottaker.

Med omlegging av den differensierte arbeidsgiveravgiften (DA) har bedrifter i DA-sonene 2, 3 og 4 blitt kompensert innenfor rammen av reglene for bagatellmessig støtte. Et spørsmål er derfor om denne kompensasjonsordningen ”spiser opp” bedriftenes mulighet for å motta annen støtte innenfor reglene for bagatellstøtte. Dette tar vi opp i rapporten, både med grunnlag i spørreundersøkelsen og med grunnlag i data for antall bedrifter i ulike størrelsesgrupper i alle kommuner som har kommunale næringsfond.

I rapporten er det også en detaljert gjennomgang av hvordan kommunene disponerer sine næringsfond; fordeling på bedriftsrettede og tilretteleggende tiltak, fordeling på næringer, fordeling på små store bedrifter, fordeling på etablerere og etablerte bedrifter, mm.

Vi har fått mange faglige innspill fra KRD undervegs i prosjektet, og det var en midtvegsrapportering der noen hovedresultater fra webundersøkelsen ble presentert. Her fikk vi også mange nyttige tilbakemeldinger. Likevel er det selvsagt Østlandsforskning som står ansvarlig for rapportens innhold.

Lillehammer 01.02.06

Ståle Størdal
forskningsleder

Espen Køhn
prosjektleder.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	7
Summary	11
1 Kommunale næringsfond – kort historie	15
2 Kommunale næringsfond i Norge.	21
3 Presentasjon av funn fra undersøkelsen.....	29
3.1 Metode	29
3.2 Hva kjennetegner kommunale næringsfond i Norge?	31
Retningslinjer, tildelingskriterier og rapportering	31
Næringsfondenes organisering og beslutningsmodell.....	33
Omfanget av kommunale næringsfond.....	35
Størrelsen på kommunale næringsfond	36
Tiltaksgruppe A: Bedriftsutvikling, innovasjon og entreprenørskap	39
Tiltaksgruppe B: Infrastruktur og innsats for generell kompetanseheving	41
Tiltaksgruppe C: Bedre tjenester og attraktive steder.....	42
Karakteristika ved bedrifter som har fått økonomisk støtte fra kommunale næringsfond	44
4 Differensiert arbeidsgiveravgift og EØS-reglene for statsstøtte.....	53
Vedlegg 1.....	59
Litteraturliste:	65

Sammendrag

I rapporten presenteres resultater fra en webbasert spørreundersøkelse rettet mot alle kommuner og interkommunale aktører som hadde/forvaltet kommunale næringsfond i 2004/2005.

Kommunale næringsfond (KN) ble etablert som en statlig ordning rettet mot kommuner innefor det distriktspolitiske virkeområdet. Fram til 2002 var kommunale næringsfond en egen budsjettpost på Kommunal- og regionaldepartementets kapittel for regionale utviklingsmidler. Med ansvarsreformen i 2003 ble fylkeskommunens rolle som regionalpolitisk aktør styrket ved at mesteparten av ansvaret for virkemidlene ble overført dit. Som en del av reformen er det ikke lenger øremerkete midler til kommunale næringsfond. Det er nå opp til den enkelte fylkeskommune å vurdere om, og i hvilket omfang, de vil overføre statlige midler til kommunale næringsfond.

Tall fra KRD (Statsbudsjettene 2000-2006) viser at overføring av midler til kommunale næringsfond er sterkt redusert etter at fylkeskommunene fikk ansvar for tildelingen. En økende andel av midlene beholdes av fylkeskommune selv, eller overføres til Innovasjon Norge. For tildeling av midler til kommunale næringsfond bruker flesteparten av fylkeskommunene en fordelingsmodell med faste kriterier og en skjønnsmessig vurdering. I hovedsak følger man samme modell som ble lagt til grunn på slutten av 1990 tallet.

En grunn for å se nærmere på bruken av kommunale næringsfond, er muligheten for at KN-støtten kan komme strid med EØS-reglene for offentlig støtte til bedrifter. Etter krav fra ESA ble ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift (DA) endret for store deler av landet fra og med 2004. Norge fikk gjennomslag for å videreføre ordningen med DA i tiltakssonen (sone 5) og dermed er nullsatsen i Finnmark og Nord-Troms opprettholdt. For foretak i andre soner ble det innført en ordning med tilskudd under reglene for bagatellmessig støtte. For foretak i DA-sone 3 og 4 ble den nye ordningen innført over en overgangsperiode på tre år.

Kompensasjonsordningen innebærer at arbeidsgivere i sonene 2-4 fortsatt kan betale samme avgiftssats som i 2003, inntil differansen mellom det foretaket faktisk betaler i avgift og det foretaket ville ha betalt i avgift ved en full sats på 14,1 prosent, er lik fribeløpet på ca. 270 000 kroner. For store foretak vil denne kompensasjonen (fribeløpet) ikke dekke hele avgiftsøkningen. Det vil derfor først og fremst være store foretak som rammes av at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift endres. Også støtte fra kommunale næringsfond kan være vanskelig for større foretak, fordi de gjennom kompensasjonsordningen for DA-endringen allerede har nådd grensen for bagatellstøtte.

I dette prosjektet har vi konsentrert oss om kommunale næringsfond som er helt eller delvis finansiert over KRDs kap. 551 post 60. Andre kommunale fond, for eksempel kraftfond, faller utenfor denne kartleggingen. Ut fra opplysninger fra fylkeskommunene var det i 2004/2005 i overkant av 200 kommuner som hadde denne type kommunale næringsfond. Vår spørreundersøkelse rettet seg mot 167 aktører. Svarprosenten etter to purringer ble på 63. Totalt er 115 kommuner dekket av undersøkelsen.

Kommunene står relativt fritt med hensyn til hvordan de vil organisere næringsarbeidet og forvaltningen av næringsfondet i kommunene. Nesten åtte av ti næringsfond er administrert av kommunen og ti prosent er organisert som kommunalt selskap eller foretak, mens fem prosent av de kartlagte næringsfondene opereres innen et interkommunalt selskap. I 90 prosent av tilfellene administreres fondet av kommunen og for 7 av 10 næringsfond er det folkevalgte organ i kommunen som er beslutningstakere. I mange kommuner er det delegert myndighet til næringssjef eller lignende som kan bevilge midler innenfor en gitt ramme gjennom administrative vedtak. Undersøkelsen viser at kommunale næringsfond i all hovedsak brukes til tilskudd (33,5 mill.kr. til tilskudd og 2,4 mill kr. til lån i 2004). I følge KRD regner man med at det totalt sett ble brukt rundt 55 mill. kr. til næringsfond i 2004.

I kartleggingen har det vært fokusert på hvorvidt midlene brukes til tilretteleggende eller direkte bedriftsrettede tiltak. Kunnskap om sistnevnte er spesielt viktig mht. en evt. notifisering av ordningen. I tillegg har det vært ønskelig å få informasjon om hvilke tiltak eller satsningsområder som prioriteres. I kartleggingen har vi tatt utgangspunkt i KRD sitt utkast til registreringskategorier for bruken av midler over kap.550.61 delegert fra fylkeskommunene.

Innenfor tiltaksgruppe A, Bedriftsutvikling, innovasjon og entreprenørskap ble det totalt gitt tilsagn på 23 millioner kr. herav 11,8 til direkte bedriftsrettede tiltak.

Til utvikling av fysiske miljø for samlokalisering og samarbeid mellom bedrifter og gründere er det brukt i overkant av 1,3 millioner. Utvikling og styrking av nettverk mellom bedrifter, og bedrifter og FoU - miljø ble støttet med i underkant av kr. 3 millioner. I tillegg kommer kr. 600 000 som ble gitt i direkte bedriftsrettede tiltak. Profilerings og markedsføring for reiselivet fikk 2,7 mill. kroner til tilretteleggende aktiviteter og kr. 800 000 direkte til bedrifter.

Kompetanseutvikling i bedrifter (direkte bedriftsrettede) fikk til sammen 1,8 mill. kr. i støtte. I tillegg kommer 307 000 kr. til kompetanseutvikling gjennom tilretteleggende aktiviteter. Til fysiske investeringer mottok bedriftene 2,8 mill. kr i direkte bedriftsrettede tiltak og det ble brukt i overkant av 700 000 kr. til tilretteleggende tiltak. Tiltak for økt

entreprenørskap ble støttet med hhv. 4,1 mill kr. i direkte bedriftsrettede tiltak og 2,4 kr. i tiltretteleggende. For å styrke entreprenørskapskulturen ble det gitt tilsagn på totalt 950 000 kr. hvorav 150 000 var bedriftsrettede tiltak.

I KRD's tiltakskategorisering opereres det også med flere satsningsområder av tilretteleggende karakter. Dette gjelder områder som infrastruktur og generell kompetanseheving og tiltak for utvikling av bedre tjenester og attraktive steder. Innenfor disse tiltaksområdene ble det i 2004 brukt i overkant av 9 millioner.

I hvilken grad har kartleggingen avdekket geografiske forskjeller når det gjelder de bedriftsrettede tiltakene? Undersøkelsen viser at kommuner i Sør- Norge i større grad bruker kommunale næringsfond til å gi direkte bedriftsrettet støtte.

85 prosent av bedriftene som mottok økonomisk støtte gjennom kommunale næringsfond i 2004 var enmannsforetak eller hadde 1- 5 ansatte. I alle fylker, med unntak av Finnmark, går minst 80 prosent av tilsagnene fra kommunalt næringsfond til bedrifter i denne størrelseskategorien. Basert på funn fra denne undersøkelsen kan det se ut til at kommunale næringsfond brukes både til etablering av nye bedrifter, men også i relativt stor grad til bedrifter som er mer enn tre år gamle.

Når det gjelder fordeling av støtte på bransjer, er hovedbildet at det er "Annen privat tjenesteyting" som har størst andel mottakere av bedriftsrettede tiltak i de fleste fylkene. Hedmark har en høy andel innen jordbruk og skogbruk, mens Hordaland og Finnmark har en høy andel tilsagn rettet mot foredling av jord, skog og fiske. Deler en også inn etter DA-soner, har "Annen privat tjenesteyting" høyest andel støttmottakere i sone 1, 3 og 4. I sone 2 er jord- og skogbruk omtrent likestilt med annen privat tjenesteyting. Også i sone 5 kommer primærnæringene relativt høyt

I spørreundersøkelsen er det også viet relativt stor plass til spørsmålet om i hvilken grad kommunene har opplevd at "taket for bagatellmessig støtte" har gjort at bedrifter ikke har kunnet få støtte via kommunale næringsfond. Det er bare *tre* kommuner/regioner som har opplevd dette. I dette bildet hører det også med at rundt 50 prosent av kommunene som har deltatt i undersøkelsen, ikke har svart, eller de har krysset av "vet ikke" på dette spørsmålet.

Differensiert arbeidsgiveravgift (DA) ble innført i Norge i 1975 og i årene fram til 2003 trappet opp til å være det viktigste regionalpolitiske virkemiddelet. Dommen i EU-domstolen i 2000 slo fast at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift falt inn under reglene for statstøtte. Fra norsk side er det lagt vekt på at privat næringsvirksomhet så langt som mulig skal beholde den fordel som lå i den differensierte

arbeidsgiveravgiften. Vi har sett på hvor mange foretak i de ulike kommuner, fylker og DA-soner som har så mange ansatte at de ikke kompenseres fullt ut for avgiftsøkningen gjennom det fribeløpet som reglene for bagatellstøtte gir rom for. I sone 3- og 4 er det etablert en overgangsordning. Den har vi sett bort fra i våre beregninger. .

Foretak i sone 4 kan gjennom fribeløpet få full kompensasjon for avgiftsøkningen for inntil 10 ansatte. De tilsvarende tall for sone 3 og 2 er 12 ansatte og 22 ansatte. I foretak med færre ansatte enn 10, 12 og 22, i henholdsvis sone 4, 3 og 2, er det rom for å motta annen offentlig støtte, for eksempel fra kommunale næringsfond, innenfor bagatellstøttereglene. I foretak med flere ansatte, kan tilskudd fra kommunale næringsfond komme i konflikt med EØS-regelverket for offentlig støtte.

Det er særlig DA-sone 4 som har mange foretak som når taket for bagatellstøtte. Mange av disse foretakene er små, og kan også være aktuelle for å motta støtte fra kommunale næringsfond. Nordland utmerker seg med å ha mange foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon. Men det er også mange i Troms (den delen av Troms som er i DA-sone 4), Nord-Trøndelag og Hordaland.

Ikke uventet er det større, sentrale kommuner (småbyer) i Nord-Norge som har flest foretak som er så store at de når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjonen. Harstad topper listen, med 169 foretak, Rana har 154, Narvik 116, Namsos 81 og Vefsn 80. Alle disse kommunene ligger i DA-sone 4. I sone 4 er det ytterligere 11 kommuner som har 20 foretak eller mer som når taket for bagatellstøtte. I sonene 2 og 3 er det sju kommuner i som har 20 foretak eller mer som når taket for bagatellstøtte.

Disse tallene viser at det i all hovedsak er i sone 4 vi kan forvente at støtte fra kommunale næringsfond kan komme i konflikt med EØS-reglene. Gjennom kompensasjonen for endringene i arbeidsgiveravgiften når foretakene taket for bagatellstøtte når de har rundt 10 ansatte. I de større, sentrale kommunene i Nord-Norge er det mange kommuner som har relativt mange foretak med mer enn 10 ansatte.

I vår spørreundersøkelse er det bare tre kommuner som rapporterer om problemer med at bruk av kommunale næringsfond er vanskelig fordi foretakene har nådd taket for bagatellstøtte. I all hovedsak har dette trolig sin forklaring i at de kommunale fondsmidlene går til etablerere og små foretak, dvs. foretak som heller ikke i sone 4 når taket for bagatellstøtte.

Summary

Evaluation of municipality based commercial development funds (MCDFs)

The report portrays the results of a survey carried out among municipalities and other entities administering *Municipality-based Commercial Development Funds* (MCDFs) in Norway during the period 2004/2005.

The MCDFs were initially established as a national support programme targeting municipalities in rural areas, and until 2002 the programme was administered as a regional development support programme under the responsibility of the Ministry of Local Government and Regional Development (Min. LGRD). With the introduction in 2003 of a reform to increase the county administrations' responsibility for regional development issues, the administrative responsibility for a majority of the funds were transferred to the regional level. As a result of this reform funds earmarked for MCDFs do no longer exist. Hence, any decision as regard to the allocation of new national resources for MCDFs is now hold by the respective county administration.

Data received from the Min. LGRD reveals that the transfer of funds to MCDFs has been reduced significantly after the county administrations' commenced responsibility for the funds. The survey reveals that an increasing share of national resources being transferred to the county level is being retained by the county administration themselves, or transferred for disbursement by Innovation Norway. In principle, the county administrations adhere to the administrative regulations established for the MCDFs back in 1990 when reviewing new applications for support to MCDFs.

A key reason for wanting to review the use of MCDFs is the funds potential conflict with the EEC regulations related to public support to commercial entities. A decision by the ESA has from 2004 altered the scheme of differentiated social security contributions in Norway. While the scheme opens for a continuation of differential social security contributions schemes for undertakings located in selected municipalities within the counties of Troms and Finnmark (scheme region 5), the scheme has had to be altered for companies operating elsewhere. A compensation programme, *a de minimis scheme*, has been introduced for a transfer period of 3 years for companies operating in scheme regions 2 – 4. The *de minimis scheme* implies that undertakings may continue to pay fees according to the 2003 standards until the difference between actual fees payable and what they should have paid according to the standard rate of 14,1 %, surpass the standard threshold of NOK 270 000. In other words, undertakings in the eligible regions that benefit from a reduced rate today, will be subject to the same contribution rate as the existing one, maximum NOK 270 000 per year (approximately). As the survey shows,

the cancellation of the scheme of differentiated social security contributions will impact primarily on large undertakings as the compensation programme only partly will cover the increase in charges for such entities. In this context, MCDF support to large companies may prove difficult since companies already are receiving support through the current scheme of *differentiated social security contributions* up to an amount which disqualify them for further support through the MCDFs.

The current project has been targeting MCDFs, which partly or fully, have been financed under chapter 551, post 60 of the national budget. The impact of other similar development funds available for commercial development and administered in cooperation with municipalities, inter-alia, the energy funds, are beyond the scope of this project.

Based on information received from the county administrations, during the period 2004-2005 a total of 200 municipalities in Norway were in the position to support commercial entities with MCDF resources. As some municipalities establish joint administrative units to manage such funds a total of 167 entities have been the target of this web-based study, which eventually succeeded to receive a response rate of 63 %. The response population represents 115 municipalities.

On the issue of management of MCDFs the municipalities stand relatively free to make decisions as to how the funds should be administered. The survey reveals that the municipalities themselves administer 8 out of 10 MCDFs, while 10 % are being administered by a separate undertaking owned by the municipality. Another 5 % of the MCDFs are administered by a commercial entity established as a joint-cooperation among two or more municipalities. In 70% of the cases where the MCDFs are administered by a municipality, the decision making power is directed to the politically appointed level of the municipality. Another common structure is to transfer the administrative responsibility to the commercial development department of the municipality that may approve disbursement of funds according to politically approved priority areas and regulations.

According to Min. LGRD's figure a total of NOK 55 mill was spent on MCDFs in 2004. A majority of the funds were given as grants, and only a minor share was approved in form of loans (2004: NOK 33,5 mill given as grants and NOK 2,4 mill given as loan).

For the purpose of identifying specific traits of the MCDF programme which may impact on its final notification, the survey has looked at disbursement structure of the programme. The MCDFs are basically targeting two different types of activities; 1) the preparation and initiation of commercial activities or 2) the support of business

activities in existing undertakings. Knowledge about the extent to which the funds are used to support business operations is considered important in view of the programme's potential notification. The assessment has been carried out against the guidelines and regulations for registrations issued by the county administrations.

The analysis reveals that one-third of the MCDFs are targeting business operations issues, while the remaining two-thirds fall into the category of preparation and initiation of commercial activities. Geographical comparisons as regards the disbursement of MCDF funds reveal that municipalities in southern Norway have a higher tendency to use MCDF funds to support business operations. As regards to the size of the companies receiving MCDF support, 85 % of the companies receiving support had 1- 5 employees. A further analysis implies that MCDFs to a large degree are used to support business start-up activities as well as support to business operations in companies older than 3 years.

In an initiative to review the use of MCDFs in the context of sector orientation, the survey reveals that "*other private service provision*" is the single category of undertakings receiving the highest share of MCDF support for business operations activities.

The survey has intended to review to which degree the respondents felt that the *de minimis* scheme with a threshold of NOK 270 000 has reduced the undertakings' ability to apply for support for MCDFs. The survey cannot find that this is the case, as about 50% of the respondents have not replied to the relevant questions in the questionnaire, or have marked the questionnaire's "*don't know*" alternative.

The regionally differentiated social security contributions scheme was introduced in Norway in 1975. Increased attention and additional resources directed to this scheme made it by the time of its termination in 2003, the most significant and efficient means to maintain employment in sparsely populated areas, with the least possible distortion of competition. The decision by the EFTA Surveillance Authority (ESA) in 2003 resolved that it could find no possibilities for a continuation of the system within the interpretation of the state aid provisions. In their response to the ESA resolution, the Norwegian authorities have maintained the view that alternative programmes should as far as possible compensate for the loss being generated by the termination of the differentiated social security contributions scheme. The survey shows that a number of undertakings with relative high number of employees are being treated unfavorably against the *de minimis* scheme recently introduced compared to the previous programme for differentiated social security contributions.

Undertakings in scheme region 4 may based on the standard threshold, receive full compensation for increased taxes for up to 10 employees. Similar figures for undertakings

in scheme regions 3 and 2 are 12 and 22 employees, respectively. One may, however, benefit from additional support from alternative channels, e.g. the MCDFs should an undertaking have less than 10 employees in scheme region 4, less than 12 employees in scheme region 3 and finally, less than 22 employees in scheme region 2. For undertakings with higher number of employees support from MCDFs may be considered conflicting with the ESA resolution on the state aid provisions.

Furthermore it is especially in scheme region 4 where a high number of undertakings reach the threshold level under the *de minimis* regulations. A number of these firms are small and may actually be potential recipients of MCDFs. Not surprisingly, however, the largest companies in scheme region 4 (those which reaches the threshold level for compensation) are located in the main and centrally located municipalities (towns) in northern Norway.

The assessment concludes that it is mainly in scheme region 4 that support from MCDFs may conflict with the current EEC regulations. Based on existing regulations for compensations related to changes in the differentiated social security scheme, the companies reach the threshold level under the *de minimis* regulations when the undertakings employ approximately 10 employees. In the larger more centrally located municipalities in northern Norway, there are many municipalities hosting numerous undertakings with more than 10 employees.

1 Kommunale næringsfond – kort historie

Et av forslagene fra Bygdeutvalget (NOU 1984-21A) var at det skulle settes i verk en prøveordning med kommunale næringsfond for ca. 20 kommuner. Gjennom kommunale kraftfond hadde en del kommuner egne næringsfond allerede før Bygdeutvalget kom med sitt forslag. Fra 1987 kom bevilgninger til kommunale næringsfond fast inn på Kommunaldepartementets budsjett. Det startet med prøveprosjekt og fra 1991 ble det en integrert del av det distriktpolitiske virkemiddelapparatet. (Kilde: Teigen 2003) Teigen sier at: *”Frå og med at næringsfond vart ein obligatorisk og integrert del av det distriktpolitiske virkemiddelapparatet i 1991 kan vi seie at norske kommunar også tok det avgjerande steget og vart næringskommunar på meir enn heilt friviljug basis.”* (Teigen 2003, s. 35) I 1989 arbeidet 80 prosent av kommunene med næringsutvikling. I 1995 svarte 99 prosent av alle kommunene i landet at de var aktive i næringsutvikling. (Bukve, Glosvik, Teigen 1995)

Fra 1994 ble de lokale landbruksetatene overført til kommunene. Dette medførte at kommunene styrket sin rolle som næringspolitiske aktører. Da BU-midlene ble overført fra FMLA til SND i 2002, fikk kommunene også en rolle i forhold til SND. Det er kommunene som i første runde behandler og innstiller søknader om BU-midler. BU-midlene utgjør samlet 3-400 millioner kroner årlig¹, mens KN-midlene varierte fra 90 millioner til knapt 200 millioner kroner pr. år, før ordningen med øremerkete midler til kommunale næringsfond ble avviklet fra og med 2001.

Fram til og med 2001 avsatte KRD midler som var øremerket til kommunale næringsfond. Næringsfondsmidlene ble i første omgang overført til fylkeskommunene. Den statlige øremerkingen besto i at alle KN-midlene måtte viderefordes fra fylkeskommunene til kommunene. Fordelingen ble gjort ut fra noen faste kriterier, supplert med skjønn/politikk fra fylkeskommunene.

Tabell 1.1 nedenfor viser størrelsen på KRDs bevilgninger til kommunale næringsfond (kap. 550.61) fra 1990 til 2001.

---

¹ Bygdeutviklingmidlene er delt i tre hovedgrupper. Midler til tradisjonelt landbruk og utviklingstiltak som forvaltes av Innovasjon Norge regionalt, midler til sentral forvaltning i Innovasjon Norge hvorav det meste er øremerket av Landbruksdepartementet og utviklingsmidler som forvaltes av Fylkesmannens landbruksavdeling. Totalt utgjør dette i 2005 ca kr 357 millioner kroner hvorav de sentrale midler er på 31 mill kroner. Kilde: http://www.innovanor.no/templates/Page_Meta_49888.aspx

Tabell 1.1: KRDs bevilgninger til kommunale næringsfond (kap. 550.61)

År	KRDs bevilgning til KN Kap. 550.61
1990	90 000
1991	130 000
1992	150 000
1993	160 000
1994	198 760
1995	105 000
1996	94 100
1997	94 100
1998	130 000
1999	130 000
2000	127 540
2001	93 140
2002	0

Størrelsen på de statlige overføringene til kommunale næringsfond har variert fra år til år, med en topp på nesten 200 millioner kroner i 1994. I de fleste år har overføringen ligget mellom 90 og 130 millioner per. år.

Teigen, Hermanrud og Gjerdalen (2001) gjennomførte på oppdrag av KRD en undersøkelse av kommunale næringsfond. Problemstillingene var knyttet til hvilken finansieringsform og hvilket forvaltningsnivå som er mest hensiktsmessig for kommunale næringsfond. Det ble gjennomført telefonintervju med ordførere og rådmenn i 202 kommuner. I alt var det 206 kommuner som hadde kommunalt næringsfond i 1999/2000 da undersøkelsen ble gjennomført. Teigen et.al. fant at de aller fleste kommunene mente at næringsfondsmidlene skal øremerkes, dvs. de ikke skal komme som en del av de statlige overføringene gjennom inntektssystemet. Et stort flertall av kommunene ønsket at næringsfondsmidlene skulle gå til kommunene, og ikke til et regionalt (interkommunalt) nivå. Samtidig så mange kommuner behov for interkommunalt samarbeid om næringsutvikling. Teigen et.al. argumenterer for at veilednings- og finansieringsfunksjonene bør skilles, og at det er grunn til å prøve ut ordninger der kommunene finansierer, og de interkommunale organer har en veiledningsrolle.

Som en del av underlagsmaterialet for Effektutvalget gjorde Teigen(2003) en ”metaanalyse” av den smale distriktspolitikken, basert på kunnskap fra tidligere

evalueringer. Oppdraget var å studere effekter. Dette ble definert som effekter av ”politikken for regional utvikling og distriktpolitiske mål, konkretisert med næringsutvikling og velferds- og samfunnstjenester.” (Teigen 2003). I praksis ble effektanalysen avgrenset til sysselsettingseffekter av de ulike virkemidlene.

Kommunale Næringsfond (KN) har hatt som oppgave å finansiere de minste etableringene og utvidelser i de minste bedriftene. De evalueringene som er gjort viser, i følge Teigen (2003) at: ”...kommunane i all hovudsak har løyst oppgåva på ein god måte og det er etablert mange arbeidsplassar ved hjelp av kommunale næringsfond. Dei har også vore kostnadseffektive. Det kan sjå ut til at kostnaden pr. arbeidsplass er lågare for prosjekt støtta av KN enn både SND-støtta til dei større bedriftene og BU-støtta til landbruket. Problemet er likevel samanlikninga: KN-evalueringane reknar ikkje inn verken daudvektstapet² eller transaksjonskostnadane.”

Teigen peker på at evalueringene av de forskjellige distriktpolitiske ordningene er basert på ulike metoder, og at det er vanskelig å sammenlikne resultatene. Ut fra evalueringen er det derfor vanskelig å si hvilke virkemidler som er mest effektive. Teigen konkluderer likevel med at: ”Alt i alt, og ut frå det skjønnet som må brukast i mangel på samanliknbare evalueringar, er det likevel sterke indikasjonar som går i retning av KN er like kostnadseffektivt verkemiddel som tilsvarande ordningar som SND har ansvaret for. Evalueringane kjem fram til lågare kostnader pr arbeidsplass for KN-fond, men justert for ulik metode går dette i retning av at verkemidla ser ut til å vere omtrent like effektive.” (Teigen 2003, s.30)

Som vi har nevnt, bestod den statlige øremerkingen i at fylkeskommunene måtte føre de statlige midlene videre til kommunale næringsfond. Innenfor gitte rammer (kriterier) var det opp til fylkeskommunene å fordele midler mellom kommuner innen sitt eget fylke. Etter at øremerkingen ble avviklet, er det opp til fylkeskommunene å avgjøre hvor stor del av de statlige midlene til regional utvikling de (fylkeskommunene) vil beholde selv, og hvor mye de bl.a. vil overføre til andre forvaltningsaktører, herunder til kommunale næringsfond.

Tabellen nedenfor er basert på St.prp nr. 1 (Statsbudsjettet) fra KRD for årene (1999-2000) til (2005-2006). For årene 1999-2001 er det oppgitt kronebeløp for de øremerkete KN-midlene til hvert fylke. Etter at øremerkingen ble avviklet er det bare oppgitt en prosentvis fordeling av fylkeskommunenes midler på ulike forvaltningsaktører.

---

² Daudvektstapet er et mål på den veksten i arbeidsplasser som ville kommet uten offentlig finansieringsstøtte.

Tabell 1.2: Rammer tildelt fylkeskommune til kommunale næringsfond. 1000 kroner. Kilde. St. prp. nr.1 fra KRD for årene (1999-2000) - (2005-2006)

	1000 kroner			2002#	Mill. kroner	
	1999	2000	2001		2003*	2004***
Finmark	13200	12950	10420		13,4	10,2
Troms	18300	17200	12170		10,5	10,5
Nordland	21700	20850	16440		6	8,1
Nord-Trøndelag	11600	11000	8050		7	6,7
Sør-Trøndelag	9400	8300	5090		3,9	4
Møre og Romsdal	15000	14550	10700		10	0****
Sogn og Fjordane	10600	10700	7610		3,2	3,5
Hordaland	3800	3700	3460		0	4,5
Rogaland	2200	2250	1730		0	0
Vest-Agder	2750	2900	1800		0	0
Aust-Agder	2950	2800	1920		1,5	1,5
Telemark	2400	2400	1810		0	0
Buskerud	600	900	380		0	0
Oppland	5600	5800	4390		2,7	2,3
Hedmark	7400	7800	5770		4,3	4,1
Østfold	1300	1350	900		0,4	0
Sum tildelt fylkeskom.	128800	125450	92640		63,9**	55,7
Evaluering og utredning	1200	2090	500			
Sum	130000	127540	93140			

I 2002 ble det ikke gitt midler til kommunale næringsfond

* Basert på fylkeskommunenes rapportering til KRD. Beregnet på grunnlag av tabell 3.30 i St.prp. nr. 1 (2003-2004) fra KRD. ”¹Prosenttala i tabellen er baserte på gitte tilsegner i 2003 (ikkje på samla løyving). Det er noko uvisse omkring tala”. Tabellen viser fylkeskommunenes fordeling av midler mellom forvaltningsaktører, i prosent.

** Ved å summere de fylkesvise tallene kommer vi til 62,9 mill. Differansen skyldes at fylkeskommunenes fordeling er oppgitt i hele prosent. Det gir unøyaktighet ved omregning til kroner.

**** Dette samsvarer ikke med funn fra vår undersøkelse.

Fra og med 2003 ble det en omorganisering av den smale distrikts- og regionalpolitikken. Fylkeskommunens rolle som regionalpolitisk aktør ble styrket ved at mesteparten av ansvaret for virkemidlene ble overført dit (ansvarsreformen). Fylkeskommunen har blant annet fått ansvar for fordeling av midler til regional næringsutvikling. Men fortsatt overføres det øremerkete midler (til regional utvikling) fra staten til fylkeskommunene til slike formål, dvs. midlene inngår ikke i inntektssystemet. Som en del av reformen er det

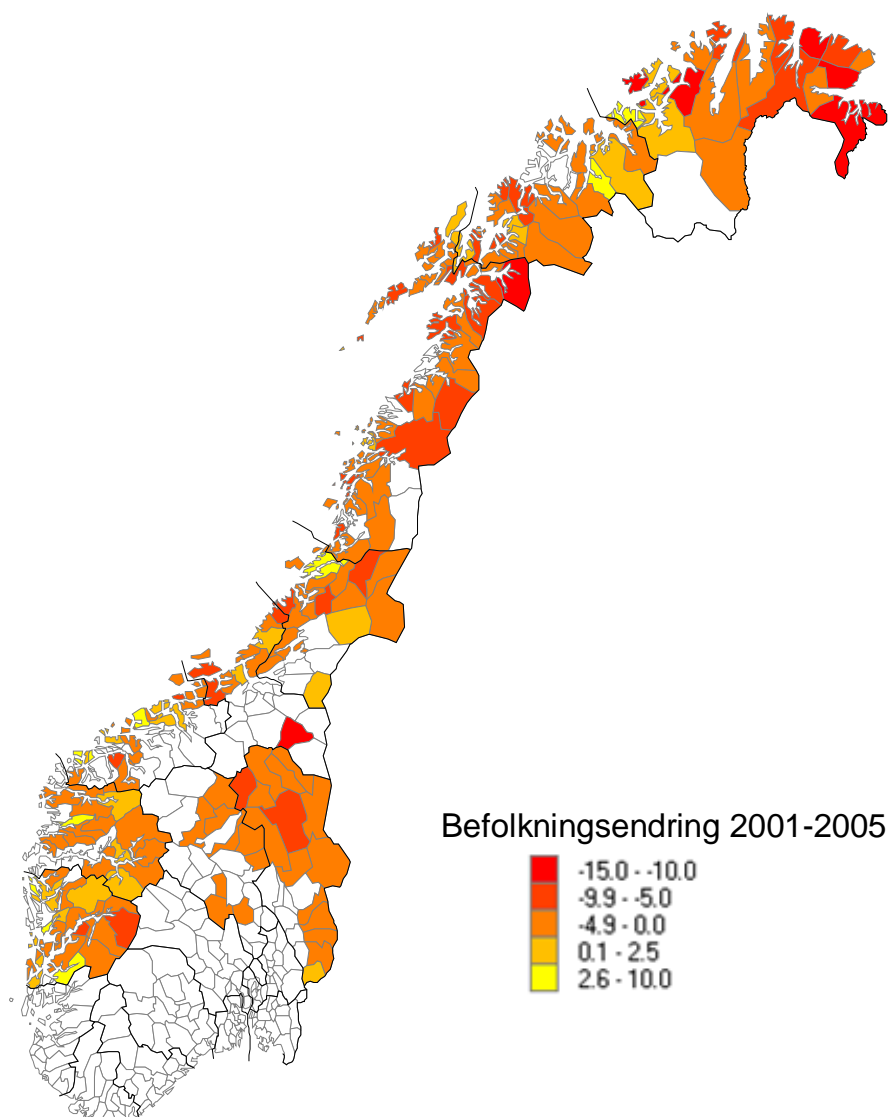
ikke lenger øremerkete midler til kommunale næringsfond. Det er nå opp til den enkelte fylkeskommune å vurdere om, og i hvilket omfang, de vil overføre statlige midler til kommunale næringsfond.

Overføring av midler til kommunale næringsfond er sterkt redusert etter at fylkeskommunene fikk ansvar for tildelingen. En økende andel av midlene beholdes av fylkeskommune selv, eller overføres til Innovasjon Norge.

2 Kommunale næringsfond i Norge.

Før vi presenterer funn i fra den web-baserte undersøkelsen kan det være interessant å presentere enkelte fakta om kommuner som har næringsfond, enten i egen regi eller som en del av et regionalt organ eller konstruksjon og er finansiert over kap. 551. post 60. De kartografiske framstillingene som presenteres er arbeidsgiveravgiftszone, distriktpolitisk virkemiddelområde, befolknings- og arbeidsplassutvikling, andel ansatte i offentlig virksomhet (ikke inkludert off.foretak) og andelen arbeidsplasser med 1- 4 ansatte.

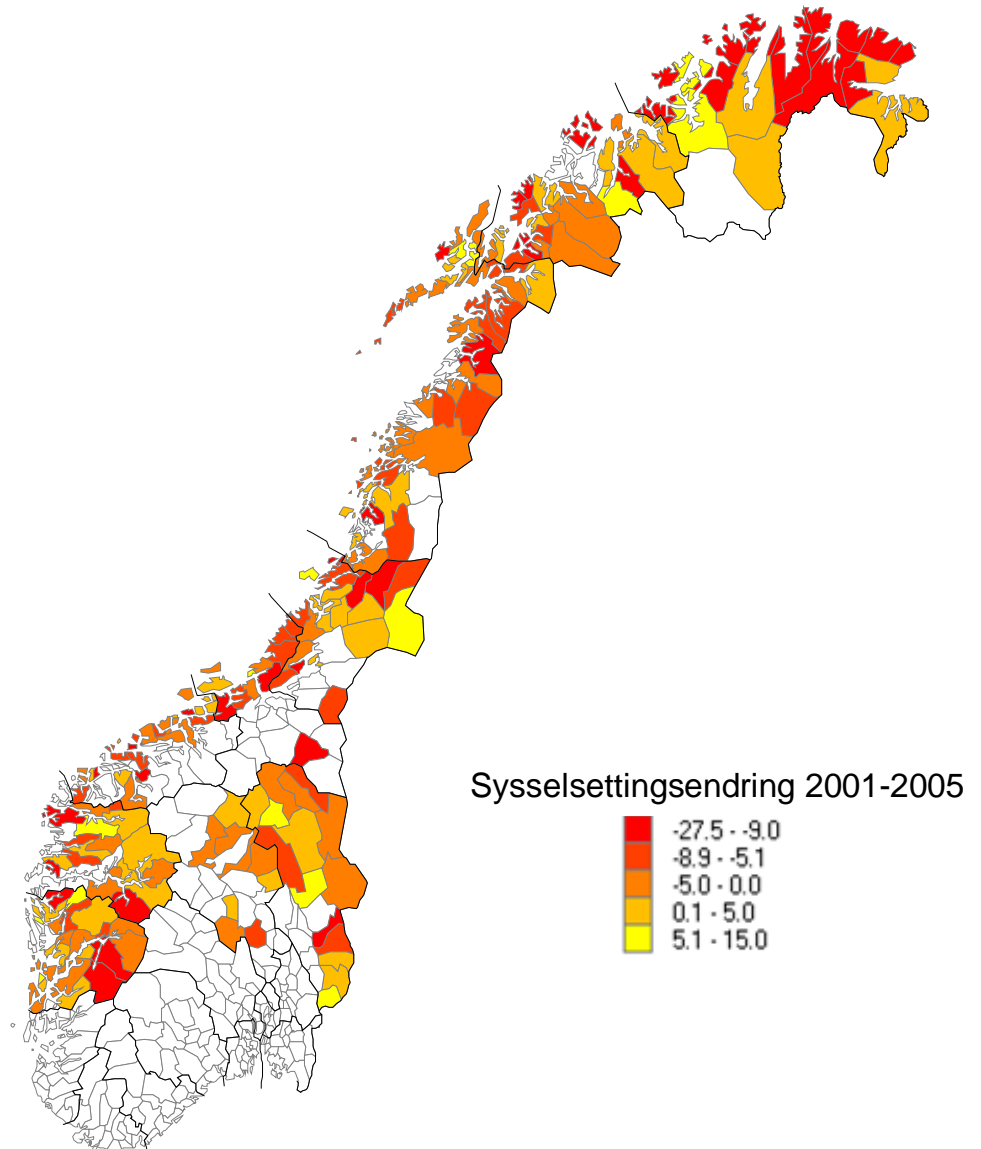

Figur 2.1: Prosentvis endring i befolkning 2001-2005 for alle kommuner med kommunalt næringsfond.

Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Hvis en ser på befolkningsutviklingen i første halvdel av dette tiåret for kommuner som har kommunalt næringsfond er bildet at en stor andel av kommunene har en nedgang.

Åtte av ti kommuner har hatt en nedgang eller null vekst fra 2001 til 2005. Flest kommuner med tilbakegang, eller sterkest nedgang, har man i de nordligste fylkene. Den minst negative utviklingen har man hatt i kommunene på Sør- Vestlandet.

Figur 2.2: Prosentvis endring i sysselsatt (etter arbeidssted) 2001-2005 for alle kommuner med kommunalt næringsfond

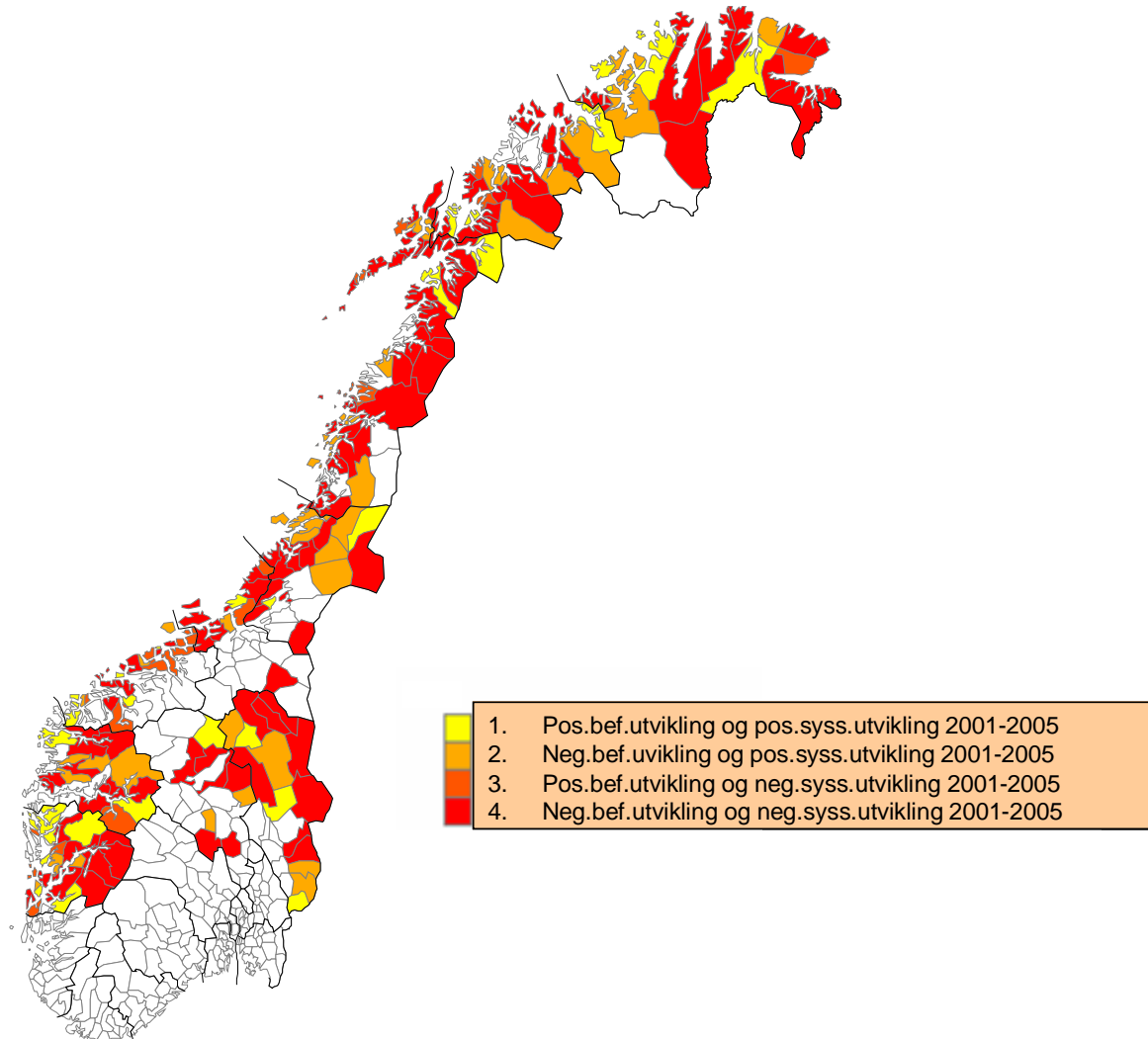
Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Når det gjelder antall arbeidsplasser, eller sysselsatte etter arbeidssted, gjenfinner vi noe av det samme mønsteret. Av kommuner som har næringsfond er det kun 32 prosent som har hatt en vekst i den undersøkte perioden. I forhold til geografi følger en noe av det samme mønsteret som på befolkningsiden.

Hvis man krysser disse to dimensjonene, endring i befolkning og sysselsetting, får man et interessant bilde. Dette vil gi fire forskjellige kategorier. Positiv utvikling på både befolknings- og arbeidsplassdimensjonen vil være den ideelle situasjonen, mens negativt

fortegn er er regioner som sliter utviklingsmessig. Ofte er dette distriktsregioner. Figur 2.3 viser hvordan kommuner med kommunalt næringsfond plasserer seg i forhold til disse fire kategoriene.

Figur 2.3: Prosentvis endring i befolkning og sysselsetting fra 2001- 2005 for kommuner med kommunalt næringsfond

Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Det er kun 15 prosent av kommunene med kommunalt næringsfond som både har en positiv befolknings- og positiv sysselsettingsutvikling. Man finner slike vekstkommuner i alle regioner, men forekomsten er størst på Sør-Vestlandet. 56 prosent av kommunene har en negativ utvikling langs begge dimensjonene. Størst andel kommuner med tilbakegang finner man i de nordlige fylkene og i Innlandet. To av 10 kommuner (18,4 prosent) hadde en negativ befolkningsutvikling, men en positiv sysselsettingsutvikling (kategori 2 i figur 2.4).

I et regionalt utviklingsperspektiv kan man stille spørsmål om det er sysselsetting eller bosetting (befolkningsvekst) som bør stimuleres for å få til utvikling. Vi skal ikke redegjøre for den diskusjonen i denne rapporten, men bare slå fast at dette kan eller bør være en viktig premiss mht. hvordan man skal bruke kommunale næringsfond. Basert på de funn vi har fra denne kartleggingen kan det se ut som om kommunene i størst grad vektlegger tilretteleggende tiltak og i mindre grad de direkte bedriftsrettede tiltakene hvis en ser på den totale bruken av kommunale næringsfond (jfr kap.3). M.a.o. kan det se ut som om ”bolyst-strategiene” (befolkningsdrevet vekst) som i størst grad vektlegges. I dette bildet hører selvfølgelig også med utvikling i en kommune er resultat av andre og mer tunge strukturelle trekk eller drivkrefter. Nærings- og befolkningsstruktur, internasjonalisering og konjunkturer kan i liten grad endres via kommunale næringsfond.

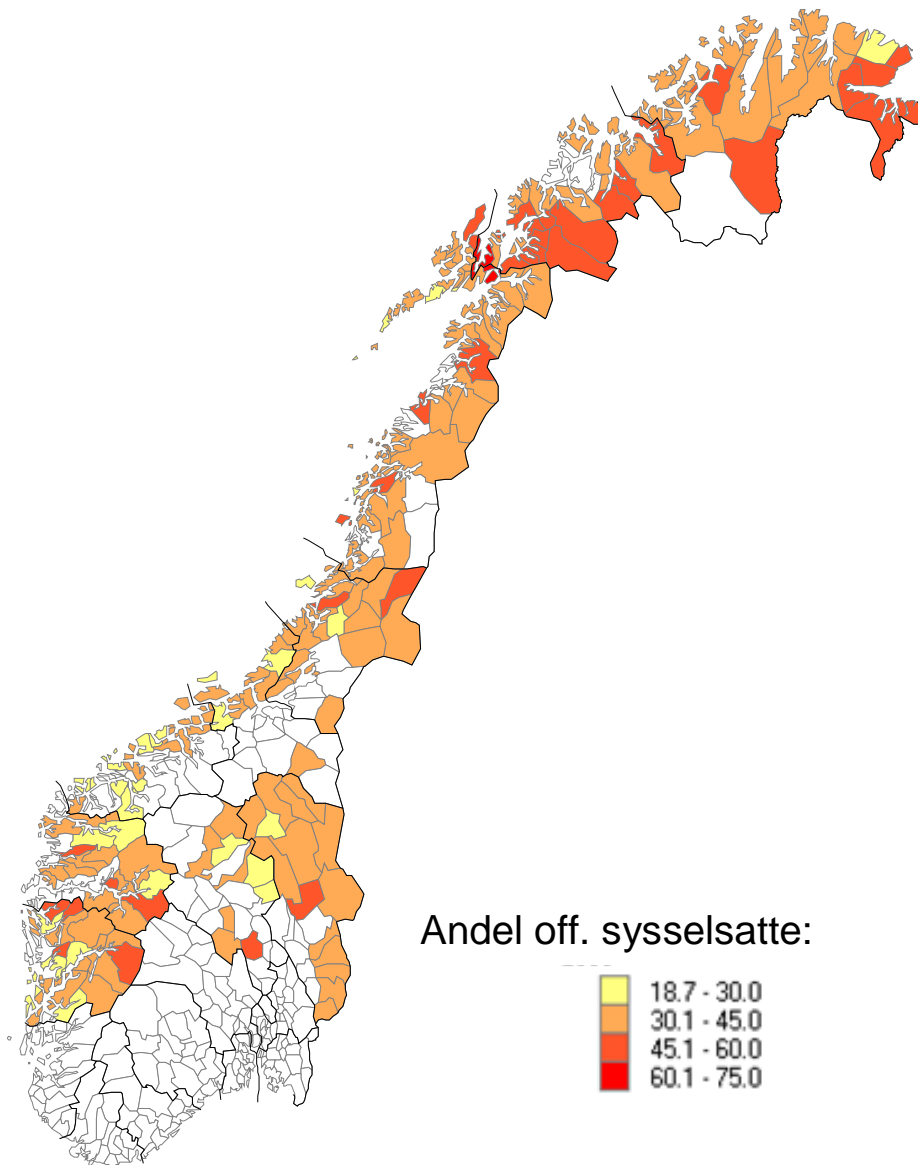
Andelen av offentlige arbeidsplasser og bedriftsstørrelse kan være illustrasjoner på hvordan næringsstrukturen er for kommuner med kommunalt næringsfond. Begge disse dimensjonene er framstilt kartografisk i figurene 2.5 og 2.6.

Andelen offentlige ansatte i kommuner med kommunalt næringsfond varierer fra i underkant 20 til rundt 70 prosent (en kommune). 62 prosent av kommunene har en andel arbeidsplasser i offentlig sektor på 30 - 45 prosent. Tendensen er at kommunene i de nordligste fylkene har en noe større andel arbeidsplasser i offentlig sektor enn kommuner/regioner i sør. Det er ikke overraskende at mange kommuner har såpass stor andel av arbeidsplassene innenfor denne sektoren, bl.a. på grunn av geografi og dermed mindre mulighet for å ta ut ”stordriftsfordeler”. I forhold til problemstillingen i denne rapporten, bruken av kommunale næringsfond, gir det også en illustrasjon på at det potensielle markedet for kommunalt næringsfond, i hvert fall den bedriftsrettede biten, nødvendigvis ikke er stort.

Et annet bilde som også kan si noe om ”potensielt marked for kommunalt næringsfond” er størrelsen på bedrifter i kommuner som har kommunalt næringsfond. Dette kan være interessant ut fra flere forhold. For det første er det rimelig å anta at en stor andel små bedrifter reduserer muligheten for at KN-støtte skal komme i konflikt med taket for bagatellstøtte. I tillegg er det også rimelig å anta at en stor andel små bedrifter har en negativ effekt i forhold til faktorer som FoU -aktiviteter, innovasjonsevne, samarbeid osv. I statistikkgrunnlaget som ligger bak den kartografiske framstillingen i figur 2.5 er enmannsforetak ikke inkludert i prosentueringsgrunnlaget.

Andelen bedrifter med 1-4 ansatte i kommuner med kommunalt næringsfond varierer sterkt. I enkelte kommuner utgjør bedrifter i denne størrelsen 60 til 70 prosent av bedriftene i en kommune. I flertallet av kommunene har man en andel som ligger mellom 50 og 60 prosent. Hvis man sammenlikner kommuner med kommunalt næringsfond med

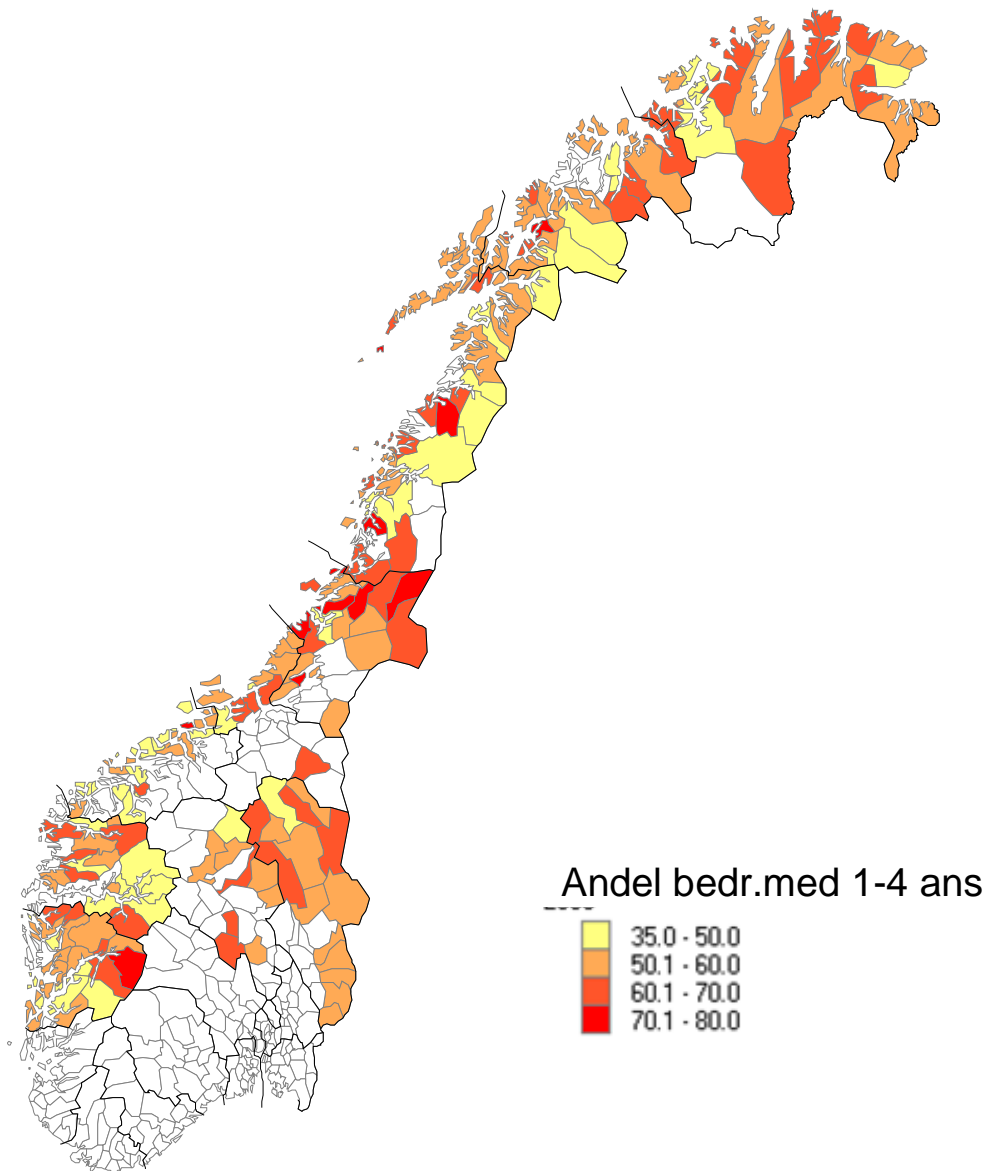
kommuner som ikke har det, viser det seg at førstnevnte kategori har en noe større andel små bedrifter, ca to prosentpoeng.

Figur 2.4: Andelen offentlige sysselsatte i kommuner med kommunalt næringsfond (4.kv.2004)

Kilde:SSB og bearbejdet av Østlandsforskning

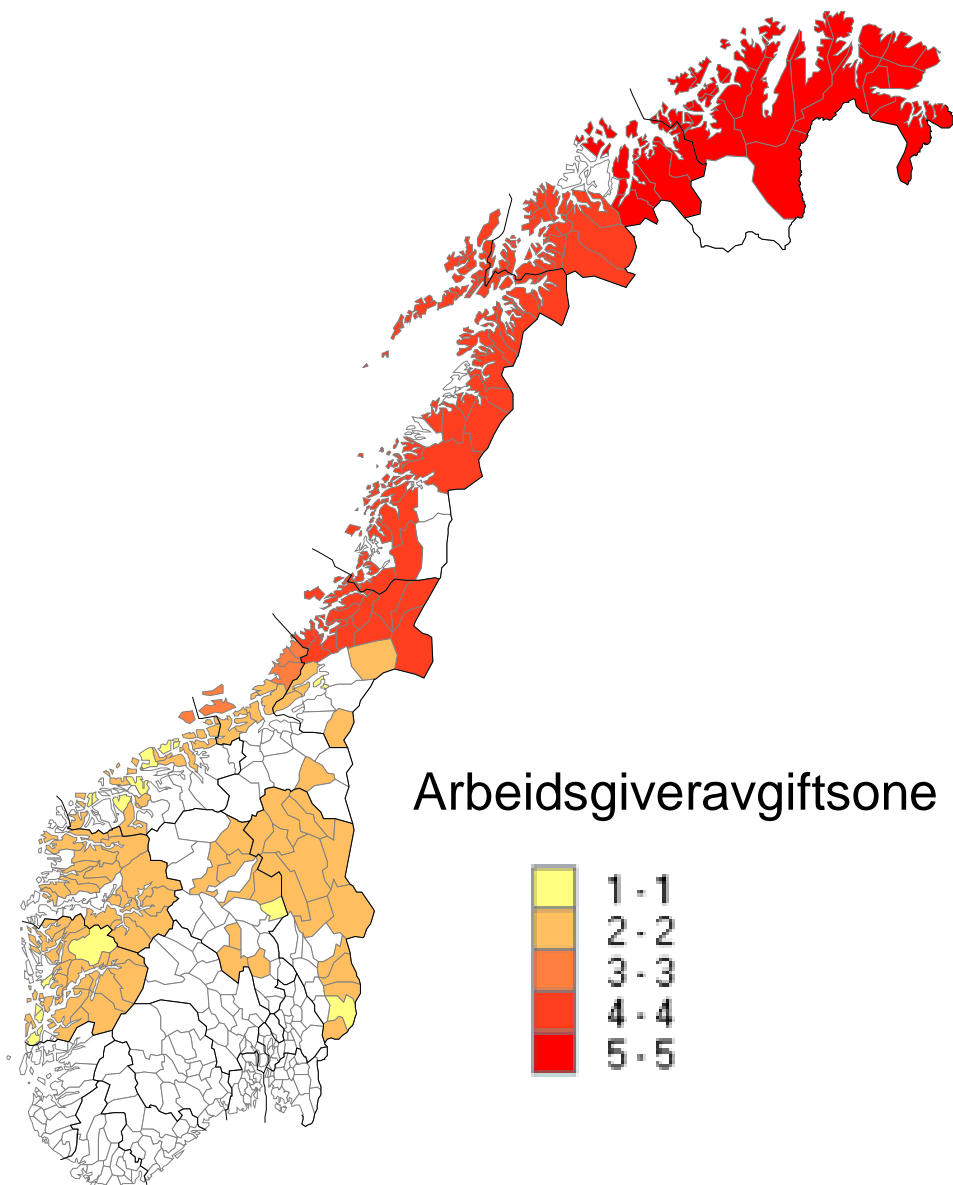
Hvis en ser på bedriftsstørrelse og geografi for kommuner med kommunalt næringsfond, er tendensen at kommuner i Nord- Norge har en høyere andel bedrifter med 1- 4 ansatte sammenliknet med hva man finner i den sørlige delen av Norge. I Nordland har man også relativt mange kommuner med en lav andel bedrifter med 1- 4 ansatte.

Figur 2.5: *Andelen bedrifter med 1-4 ansatte i kommuner med kommunalt næringsfond (4.kv.2004)*

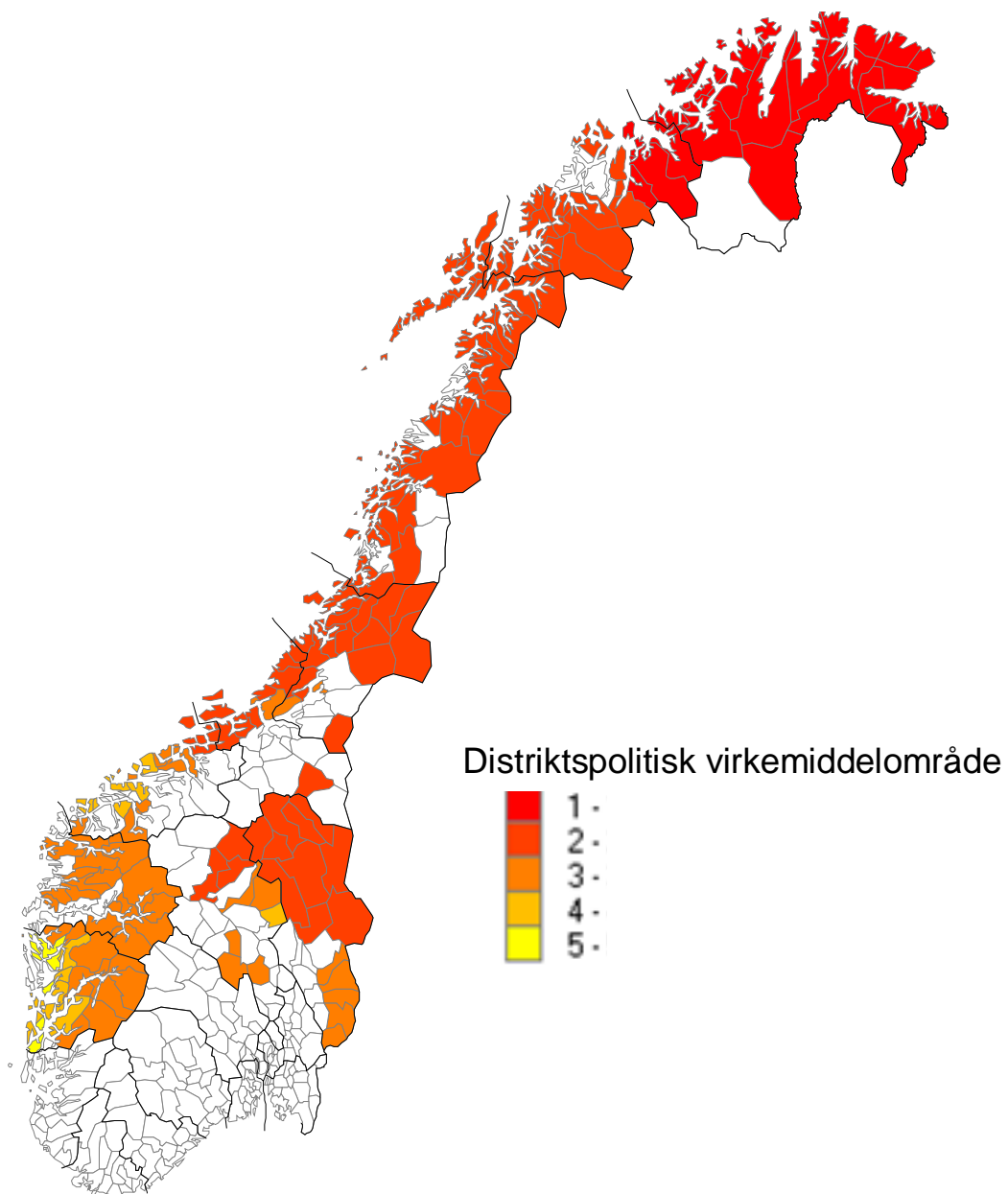
Kilde:SSB og bearbejdet av Østlandsforskning

På de to neste sidene presenterer vi kart som viser to forskjellige virkemiddelinnndelinger. Det ene kartet viser hvordan kommuner med kommunalt næringsfond plasserer seg i forhold til arbeidsgiveravgiftsoner. Dette kartet er spesielt interessant i forhold til spørsmålet rundt virkemiddelet differensiert arbeidsgiveravgift. Det andre kartet viser hvordan kommuner med kommunalt næringsfond plasserer seg i forhold til de distriktspolitiske virkemiddelområdene. Dette er av betydning i forhold til bl.a. Innovasjon Norges muligheter til å yte direkte bedriftsrettet støtte i de forskjellige geografiske områdene.

Figur 2.6: Arbeidsgiveravgiftssoner for kommuner med kommunalt næringsfond

Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Figur 2.7: Distriktpolitisk virkemiddelområde for kommuner med kommunalt næringsfond

Kilde:SSB og bearbejdet av Østlandsforskning

3 Presentasjon av funn fra undersøkelsen

Hensikten med dette kapitlet er å presentere funn fra de undersøkelsene som er gjennomført i dette prosjektet. Resultatene fra denne undersøkelsen er ingen evaluering av kommunale næringsfond, men en kartlegging av hvordan kommunale næringsfond brukes. Konkret vil vi vise hvordan kommunale næringsfond er organisert, hvem som er beslutningstakere, størrelse på fondene, hvordan fondsmidlene fordeler seg i forhold til om de er bedriftsrettede eller av tilretteleggende karakter og fordeling i forhold til bestemte tiltaksområder. I tillegg vil vi også presentere sentrale kjennetegn ved bedrifter som har mottatt støtte fra kommunale næringsfond (næring, størrelse og ”livsfase”). Vi vil også trekke inn den geografiske dimensjonen der vi finner det interessant. Innledningsvis i dette kapitlet vil det bli fokusert på enkelte metodiske forhold.

3.1 Metode

I dette kapitlet vil vi presentere hvordan den web-baserte undersøkelsen ble gjennomført. Prosessen kan deles inn i tre deler eller faser. I første fase tok Østlandsforskning kontakt med alle fylkeskommuner³ for å få en oversikt over hvilke kommuner som får overført midler fra KRDs kap. 551 post 60 til kommunale næringsfond. De opplysningene vi fikk fra fylkeskommunene dannet grunnlaget for utsendelsene av spørreskjemaet.

Med grunnlag i kommunelista vi fikk fra landets fylkeskommuner brukte vi i fase 2 den elektroniske Kommunenøkkelen og fant e-mail adressen til rådmenn i de aktuelle kommunene. På bakgrunn av tidligere erfaring med spørreundersøkelser valgte vi å sende skjemaet til rådmann. Dette for å minimalisere andelen skjemaer som kunne bli feilsendt. I de tilfeller vi hadde fått oppgitt av fylkeskommunene at det var andre ”konstruksjoner” (kommunale foretak, regionale fond osv) sporet vi opp adresse til daglig leder eller lignende.

Fase tre bestod i utsendelse av spørreskjemaet. I forbindelse med utsendelsen av det web-baserte spørreskjemaet ble det først sendt ut et elektronisk orienteringsbrev hvor det ble orientert om at det ville komme et spørreskjema. I dette orienteringsbrevet var det også vedlagt en kopi av KRD sitt brev adressert til fylkeskommunene om at Østlandsforskning hadde fått oppdraget og hva hensikten med undersøkelsen var. Dette orienteringsbrevet hadde to hensikter. Primært å orientere respondentene om at det ville komme en slik undersøkelse og sekundært som en test på den etablerte adresselista. Spørreskjemaet ble sendt ut 5. desember 2005 med svarfrist 9. desember. Etter dette ble det sendt ut to

---

³ Vi tok ikke kontakt med Oslo, Akershus, Østfold og Vestfold. I ettertid har vi fått opplyst at det er tre kommuner i Østfold som har næringsfond.

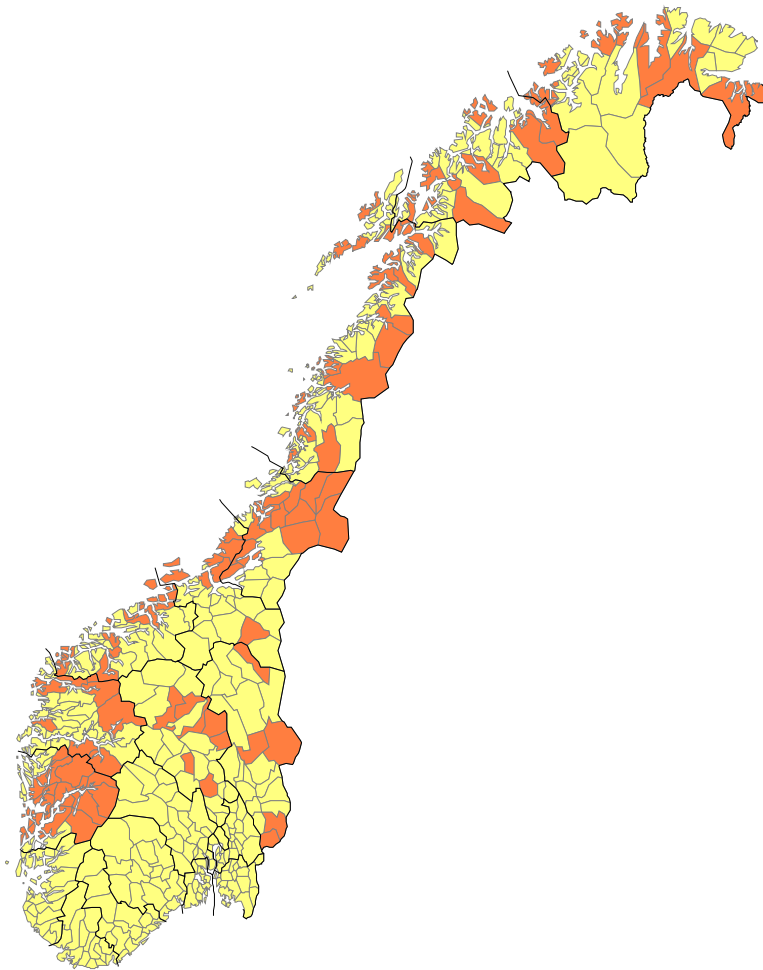
målrettede purringer. I tillegg til dette åpnet vi også for at respondentene kunne fylle ut spørreskjemaet på ordinær måte og returnere skjemaet (post eller elektronisk). I disse tilfellene ble svarene punchet manuelt. Grunnen til at vi kjørte to purrerunder og åpnet for ”ordinær behandling” av spørreskjemaene, var problemer med å komme gjennom brannmurene i mange kommuner.

I tillegg til problemer med brannmurer viste det seg også at enkelte kommuner ga tilbakemelding om at de ikke hadde kommunalt næringsfond, eller ikke hadde næringsfond finansiert over kap. 551 post 60. slik vi hadde fått opplyst fra fylkeskommunene. For noen kommuner var det mer vikarierende årsaker til at de ikke ville svare på undersøkelsen. Eksempler på dette var at de ikke hadde tid til å svare på undersøkelser på denne tiden av året, at de var inne i en omorganiseringsprosess mht næringsutviklingsarbeidet og av den grunn ikke kunne svare. En av respondentene stilte også spørsmål om våre motiv for å gjennomføre denne undersøkelsen og også våre arbeidsmetoder.

I tillegg til de faktorene som det er redegjort for ovenfor, ble selve spørreskjemaet av noen respondenter oppfattet som relativt vanskelig å fylle ut. Med det menes at vi ønsket detaljert informasjon om størrelse på tilsagn, antall tilsagn, bedriftsstørrelse osv. for mottakere. Dette har nok også medført at flere av respondentene ikke svarte, eller svarte mangelfullt, på noen av spørsmålene.

I utgangspunktet ble det sendt ut 167 elektroniske brev med linker til det web-baserte spørreskjemaet (både kommuner og andre konstruksjoner). Svarprosenten etter to purringer ble på 63. Totalt er 115 kommuner dekket av undersøkelsen. Nord-Trøndelag hadde den høyeste svarprosenten med 79 prosent, mens Hedmark hadde den laveste med 33. Sogn og Fjordane, Nordland, Troms og Finnmark hadde en svarprosent på mellom 41 og 47 prosent. Øvrige fylker lå mellom 60 og 70 prosent. Kartet (figur 1.1) viser hvilke kommuner som har svart i spørreundersøkelsen.

Figur 3.1: *Oversikt over hvilke kommuner som har svart på spørreundersøkelsen*

3.2 Hva kjennetegner kommunale næringsfond i Norge?

Retningslinjer, tildelingskriterier og rapportering

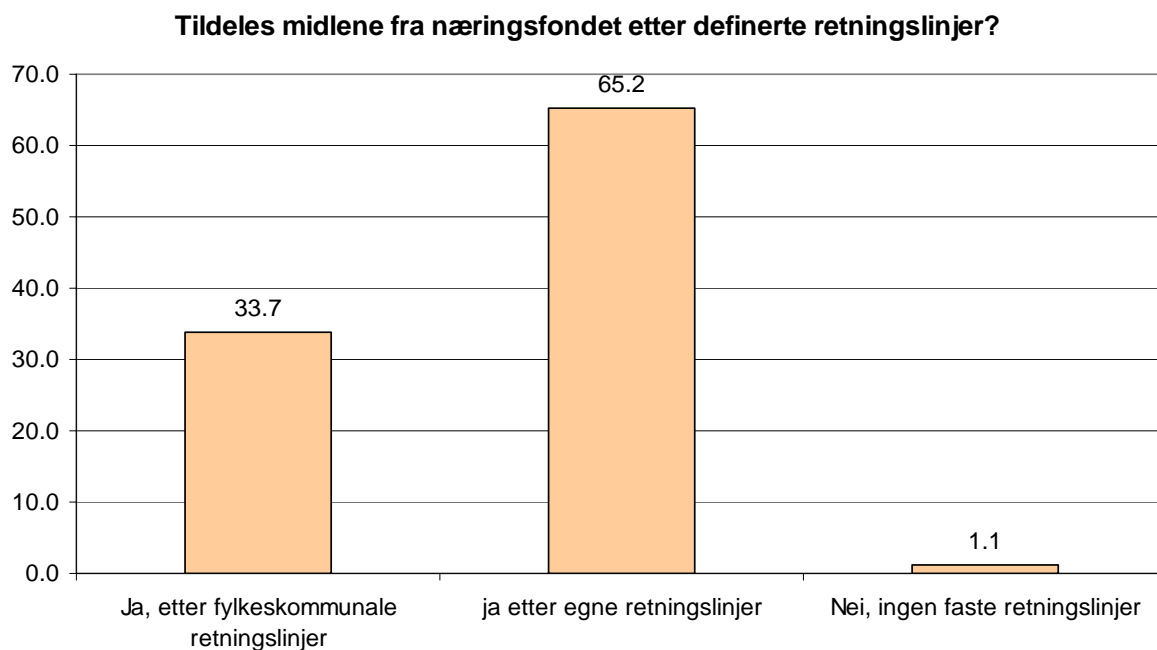
Fram til 2002 var kommunale næringsfond en egen budsjettpost på kapitlet om regionale utviklingsmidler. Bruken av kommunale næringsfond var basert på retningslinjer fra KRD og tildeling fra fylkeskommunene til kommunene skjedde på bakgrunn av objektive kriterier og skjønnsmessig vurdering. Fra 2003 ble ansvarsreformen innført. Dette medførte at fylkeskommunene stod fritt i forhold til hvorvidt de ville opprettholde ordningen med kommunale næringsfond og også tildelingskriterier. Fra dette tidspunkt forsvant også rapporteringsplikten mellom kommune og stat når det gjelder kommunale næringsfond. På grunn av at denne ”informasjonskanalen” forsvant har det ikke eksistert noen database som hadde en fullstendig oversikt over kommunale næringsfond.

I vårt arbeid med å få en oversikt over hvilke kommuner som har kommunale næringsfond har vi innhentet informasjon fra fylkene. I den sammenheng kartla vi også

hva som var retningslinjer for tildeling av midler til kommunale eller regionale næringsfond, hvorvidt det foreligger retningslinjer for hvordan midlene skal brukes og hvordan det rapporteres tilbake til fylkeskommunen om bruk osv.

Når det gjelder tildeling av midler til kommunale næringsfond bruker flestparten av fylkeskommunene en fordelingsmodell med faste kriterier og en skjønnsmessig vurdering. I hovedsak følger man samme modell som ble lagt til grunn på slutten av 1990 tallet. Fire av fylkene har i tillegg også lagt inn et kriterium på at kommunene må rapportere til fylkeskommunen om hvordan midlene for fjoråret ble brukt før de får full tildeling for neste år. Manglende rapportering kan medføre en reduksjon i neste års tildeling. I forhold til hvordan virkemidlene skal brukes signaliserer alle fylker at midlene skal brukes i samsvar med de målsettingene som enten ligger nedfelt i det regionale utviklingsprogrammet, fylkesplanens handlingsprogram eller fylkesplanen. Noen av fylkeskommunene har også et øvre maksimumsbeløp som kan brukes til direkte bedriftsrettede støtte finansiert over kommunale næringsfond. I Sør-Trøndelag har en for eksempel en avtale om at Innovasjon Norge ikke skal gå inn i prosjekt på under kr. 100 000. I Nordland har man satt en øvre grense på kr. 300 000 for bruk av kommunale næringsfond. Enkelte fylkeskommuner har også innarbeidet et incentivsystem i sine kriterier. Gitt at man for eksempel oppnår fastlagte mål gir dette en fastlagt uttelling.

Når en ser på rapportering mellom kommunene og fylkeskommunene for bruk av kommunale næringsfond, er det også stor variasjon. Finnmark har en gjennomgående rapportering (egenutviklet versjon av SPINE), Oppland bruker delvis SPINE (delvis ved at ca. halvparten av kommunene rapporterer direkte til SPINE, mens øvrige kommuner rapporterer skriftlig og fylkeskommunen sjøl legger det inn i Spine databasen). Andre fylkeskommuner har utviklet eget spørreskjema (Excel- basert) hvor kommunene må rapportere hvem som har fått et tilsagn, beløp og innenfor hvilke satsnings- eller programområde prosjektet gjelder. En fullstendig kartlegging av tildelingskriterier, retningslinjer og rapporteringsrutiner mellom kommuner og fylkeskommuner ligger utenfor dette prosjektets rammer. Etter vår vurdering er det forskjeller mellom fylkene, men alle har utviklet eller bruker bestemte kriterier for tildeling og legger føringer mht. hvordan midlene skal brukes. Det er på området med rapportering at de største forskjellene eksisterer. I en diskusjon om hvorvidt kommunale næringsfond skal notifiseres er det ingen tvil om at det må utvikles et ensartet system for rapportering. Pr. i dag er informasjonen man får svært forskjellig. Vi understreker at vi ikke har grunnlag for å hevde at kontrollen er dårlig, men mener vi har grunnlag for å si at det er problematisk å bruke foreliggende informasjon til å si noe om hvordan kommunale næringsfond faktisk brukes. Spriket i rapporteringsrutiner kan også være en medvirkende årsak til at kommuner i enkelte fylker har en noe lavere svarprosent, fordi den informasjonen som var ønsket i kartleggingen ikke foreligger i kommunene.

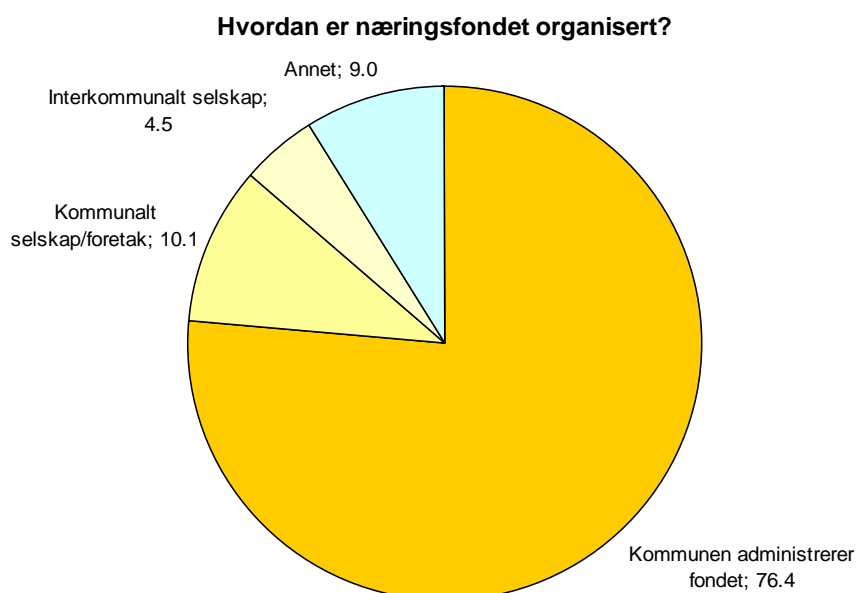
Figur 3.2: Tildeles midlene fra næringsfondet etter definerte retningslinjer?

Figur 3.2. viser svarfordeling mht. hvorvidt midlene fra næringsfondet blir fordelt etter definerte retningslinjer. 1 av 3 kommunale næringsfond baserer sin tildeling på fylkeskommunale retningslinjer. 65 prosent oppgir at det skjer etter egne retningslinjer. Hvis vi relaterer dette til inndelingen i arbeidsgiveravgiftsoner viser det seg at i sone 5 er det hele 80 prosent som baserer seg på egne retningslinjer, mens det for eksempel i sone 1 bare var 56 prosent. Det er rimelig å anta at noe av forklaringen på dette kan være kommuner i sone 5 har større erfaring med denne typen utviklingsmidler. Med ”erfaring” menes her at de har større tilgang til utviklingsmidler, at de har utarbeidet strategiske næringsplaner og i større grad vært engasjert prosesser rundt regionalt utviklingsprogram.

Næringsfondenes organisering og beslutningsmodell

Kommunene står relativt fritt med hensyn til hvordan de vil organisere næringsarbeidet og forvaltningen av næringsfondet i kommunene, men må selvsagt også i næringsarbeidet forholde seg til de lovbestemmelser og forskrifter som gjelder for kommunens virksomhet. Det samme gjelder for eventuelle kommunale eller interkommunale selskaper som i noen kommuner har fått oppgaven med å forvalte næringsfondets midler. I dette prosjektet har vi ikke vært opptatt av de formelle sidene ved organiseringen. I kartleggingen av næringsfondenes organisering er det to hoveddimensjoner vi har vært opptatt av: a) Er det enkeltkommuner eller interkommunale organer som forvalter fondene? b) Er det folkevalgte organer som fatter vedtak om bruk av fondets midler, er det administrative vedtak, eller er vedtaksmyndigheten delegert til kommunale/interkommunale selskaper?

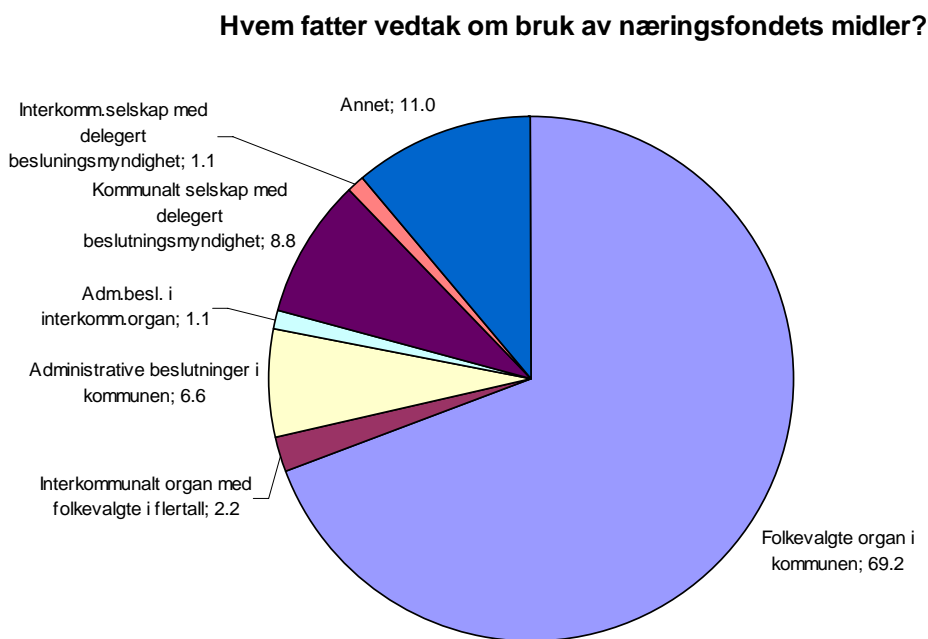
Selv om kommunene nå har fått økt frihet mht. til organisering viser kartleggingen at et klart flertall av kommunene bruker den gamle organisasjonsmodellen. I to fylker, Hordaland og Nord-Trøndelag, har man satset på regionale konstruksjoner. Med det menes at fylkeskommunen gir fondsmidler til et utviklingsselskap, enten et AS, kommunalt foretak eller lignende. I Nord-Trøndelag har man forskjellig organisering for de regionale fondene. For eksempel har regionale ressursentre lokalisert ved videregående skole et operatøransvar for fondet. Friheten i organisering har ikke medført de store endringene, men vi har et inntrykk av at det vil endres i årene som kommer. Dette skyldes bl.a. prosessene rund utarbeidelse av RUP og økte rammer til kommunale næringsfond i statsbudsjettet for 2006. Vi har fått klare indikasjoner på dette i de samtaler/kartleggingsarbeidet vi har hatt med fylkeskommunene i forbindelse med dette prosjektet.

Figur 3.3: *Hvordan er næringsfondet organisert?*

Nesten åtte av ti næringsfond er administrert av kommunene. Ti prosent er organisert som kommunalt selskap eller foretak, mens fem prosent av de kartlagte næringsfondene opereres innen et interkommunalt selskap. Nesten ti prosent oppgir en annen organisering. Underlagsmaterialet viser at denne kategorien omfatter modeller av både regional karakter og organisasjonsmodeller hvor næringslivet (via forskjellig type representasjon) er med. For noen kommuners vedkommende er midlene lagt til et omstillingsstyre. På spørsmål om hvordan næringsfondet disponeres, svarer 91 prosent at hele næringsfondet disponeres av kommunen. Ni prosent oppgir at næringsfondet disponeres av et interkommunalt organ.

Hvem er det som fatter vedtak om bruken av næringsfondets midler? For 7 av 10 næringsfond er det folkevalgte organ i kommunen som er beslutningstaker. Flere av respondentene oppgir at det er delegert myndighet til nærings sjef eller lignende å bevilge midler innenfor en ramme (for eksempel kr. 15 000). For ni prosent av de kartlagte næringsfondene er det kommunale selskap som har fått delegert beslutningsmyndighet. 11 prosent av respondentene har krysset av på annet. I spørreskjemaet la vi opp til at respondenter som krysset av på annet kunne forklare hvem som fattet vedtak om bruk av næringsfondet. Dette har i liten grad skjedd, og det er derfor vanskelig å forklare hva som ligger i denne kategorien.

Figur 3.4: *Hvem fatter vedtak om bruk av næringsfondets midler?*

Undersøkelsen viser at kommunale næringsfond i stor grad er et rent kommunalt virkemiddel i den forstand at næringsfondet administreres innen kommunen og at det er folkevalgte som i stor grad styrer eller fatter beslutninger om hvordan fondet skal brukes. I vår kartlegging har vi også fokusert på hvorvidt tildelinger fra denne typen fond skjer via vedtatte retningslinjer.

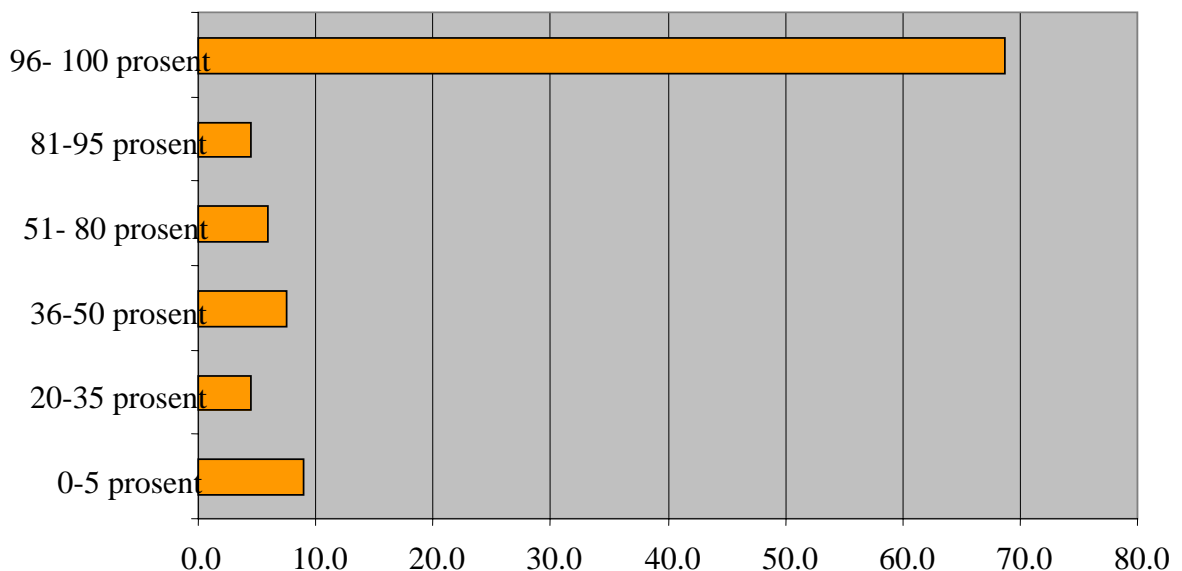
Omfanget av kommunale næringsfond

Mange av respondentene trekker fram at kommunale næringsfond er et svært viktig virkemiddel for kommunene mht. til å sikre næringsutvikling i kommunene. De trekker fram forhold som at dette er med på å sikre etableringer av næringsvirksomhet i

kommunen/regionen, viktig for å komme i dialog med personer som ønsker å etablere seg/ bidra i forhold til å utvikle bedriftsideer, osv.

Når det gjelder hvordan næringsfondene faktisk blir brukt (områder, i forhold til næringer, størrelse på bedrift, utviklingsfase), vil vi i hovedsak se på tall fra 2004. Innledningsvis vil vi se på enkelte økonomiske hovedstørrelser for kommunale næringsfond. De kommunene som deltok i spørreundersøkelsen brukte 33,5 mill.kr. til tilskudd og 2,4 mill kr. til lån i 2004. I følge KRD regner man med at totalt sett ble det brukt rundt 55 mill. kr. til næringsfond på landsbasis⁴.

Den foreliggende kartleggingen viser at for nesten 70 prosent av fondene utgjør midler fra kap.551.60 mellom 96 og 100 prosent av tilførte midler i 2004.

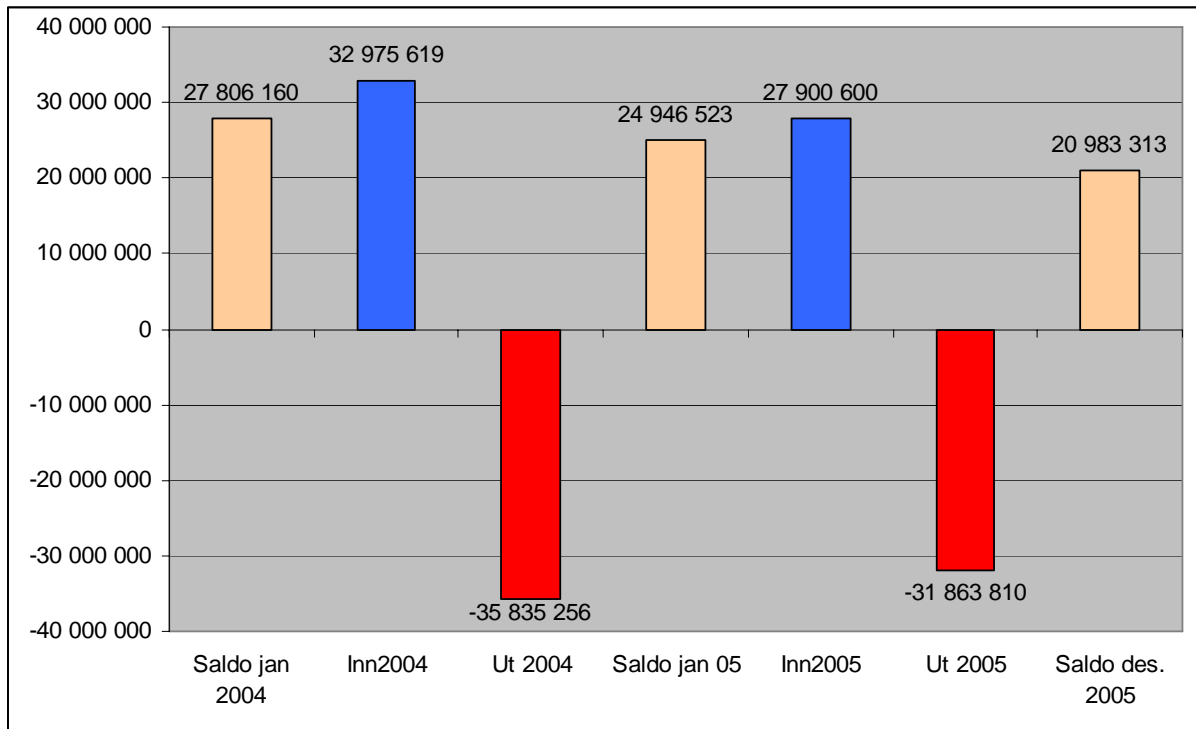
Figur 3.5: Andel av midlene som ble tilført kommunale næringsfond i 2004 som kom fra KRDs kap.551.60.

Størrelsen på kommunale næringsfond

Fokus i denne kartleggingen har vært på kommunale næringsfond som er helt eller delvis finansiert over kap.551 post 60. I tillegg til fond av denne typen har også flere kommuner andre fond basert på for eksempel kraftinntekter. Denne typen fond faller utenfor vår kartlegging.

⁴ Oppgitt på møte med KRD 20. desember

Resultatene fra kartleggingen viser at ved inngangen til 2004 var de kommunale næringsfondene på i underkant av 28 mill. kr. I 2004 ble fondene tilført totalt 33 mill. kr. I løpet av året 2004 ble det gitt økonomiske tilskudd fra de undersøkte fondene på nesten 36 mill. kr. slik at samlet ”saldo” for de kommunale næringsfondene var på 25 mill.kr. ved utgangen av året. I 2005 ble det overført ca. 5 mill. kr. mindre til de kommunale næringsfondene enn i 2004.⁵ Fram til desember 2005 hadde kommunene brukt, eller gitt tilsagn om, totalt 32 mill. kr.

Figur 3.6: Kommunale næringsfond 2004 og 2005.

I spørreundersøkelsen har respondentene også hatt mulighet til å gi kommentarer. Flere av respondentene nevner at overføringene til kommunale næringsfond har blitt redusert de siste årene. I forbindelse med spørreundersøkelsen har vi også fått tilbakemelding fra et fåtall kommuner om at de ikke lenger får tildelt midler via kommunale næringsfond selv om de ”tilfredsstill kravene” for å motta denne støtten.

Underlagsmaterialet viser store forskjeller mellom kommunene når det gjelder oversikten over kommunale næringsfond. Dette kommer til uttrykk ved at enkelte kommuner ikke har kunnet oppgi hva saldo var på de forespurte tidspunkter, alternativt kun oppgitt hvor mye som er gitt i tilsagn i 2004 og 2005. I disse tilfellene har vi valgt å sette ”innbeløpet til fondet” lik forbruk. Dette medfører også at fondsstørrelsen (saldo) for de deltakende

⁵ Gjelder de kommuner som har svart på spørreundersøkelsen.

kommunene antakeligvis er for lave. Det er også noen kommuner som ikke har oppgitt verken størrelsen på fondet eller hvor mye som er tilført eller forbrukt i 2004 og 2005

Størrelsen på de kommunale næringsfondene varierer sterkt. Ved inngangen til 2004 var et gjennomsnittlig næringsfond (saldo) i underkant av kr. 500 000. I gjennomsnitt fikk de forskjellige fondene tilført kr. 600 000 og brukte i snitt 642 000. Ved inngangen til 2005 var det ”gjennomsnittlige fondet” redusert til 412 000. 2005 viser i snitt omtrent den samme nivået på tilføring og ”forbruk”. Dette viser at mange av kommunene har hatt en fondsreserve og at denne reserven har blitt redusert i løpet av de to siste åra.

En viktig dimensjon er å se på hvorvidt midlene brukes til tilretteleggende eller indirekte utviklingstiltak på den ene siden, eller direkte bedriftsrettede tiltak på den andre siden. Sistnevnte vil være spesielt viktig å ha oversikt over når det gjelder en evt. notifisering av ordningen. I tillegg til dette vesentlige skillet er det også interessant å få informasjon om hvilke tiltak eller satsningsområder som prioriteres. I kartleggingen har vi tatt utgangspunkt i KRD sitt utkast til registreringskategorier for bruken av midler over kap.550.60 delegert fra fylkeskommunene. Disse er senere blitt noe endret.

Det bør nevnes at mange av respondentene ga uttrykk for at det ikke var uproblematisk å fylle ut skjemaet rundt disse spørsmålene, fordi dette ikke samsvarer med dagens rapporteringsrutiner mm. Samtidig er det også vanskelig å si noe om i hvilken grad dette evt. har påvirket svarprosenten. I det foreliggende datamaterialet har vi ikke noe grunnlag for å hevde at respondentene har hatt problem med å skille mellom tilretteleggende og bedriftsrettede tiltak.

Når det gjelder beløp og tilsagn innenfor de forskjellige tiltaksgruppene, gjelder dette tall for 2004, og omfatter ikke lån.

Tabell 3.1 gir en oppsummert oversikt over hvordan kommunale næringsfond ble brukt innenfor tiltaksgrupper og kategorier og beløp i 2004. Beløpene er avrundet. Etter at vi har presentert hovedtallene for de forskjellige tiltaksgruppene vil vi vise fordelingen mellom bedriftsrettede og tilretteleggende tiltak både for fylkene og etter arbeidsgiversonene.

Tabell 3.1: Oversikt over hvordan kommunale næringsfond har blitt brukt innenfor de ulike tiltaksgruppene (omfatter ikke lån).

	Direkte bedriftsrettede		
	midler	Tilretteleggende midler	Sum
Tiltaksgruppe A			
Utvikling av fysiske miljø for samlokalisering og samarbeid mellom bedrifter og gründere	1 500 000	1 300 000	2 800 000
Utvikling og styrking av nettverk mellom bedrifter, og bedrifter og FoU-miljø	600 000	3 000 000	3 600 000
Profilering og markedsføring	800 000	2 700 000	3 500 000
Kompetanseutvikling i bedrifter	1 800 000	300 000	2 100 000
Fysiske investeringer	2 800 000	700 000	3 500 000
Tiltak for økt entreprenørskap	4 100 000	2 400 000	6 500 000
Styrking av entreprenørskapskultur	150 000	800 000	950 000
Sum	11 750 000	11 200 000	22 950 000
Tiltaksgruppe B			
Bredbånds-prosjekt		100 000	100 000
Kommunale og regionale næringsrettede invest		4 200 000	4 200 000
Komp.hev.tiltak for bef.og samfunnsliv		900 000	900 000
Sum		5 200 000	5 200 000
Tiltaksgruppe C			
Utv.av bedre tjenester for bef.i omr.med få innbyggere		450 000	450 000
Opprustnings- og stedsutviklingstiltak		500 000	500 000
Innsats for spes.målgrupper og forb.av kult.tilbud med mer		450 000	450 000
Innsats for å få flere tilflyttere og bedriftsetableringer		2 500 000	2 500 000
Sum		3 900 000	3 900 000
Totalt	11 750 000	20 300 000	32 050 000

Tiltaksgruppe A: Bedriftsutvikling, innovasjon og entreprenørskap

Utvikling av fysiske miljø for samlokalisering og samarbeid mellom bedrifter og gründere

Med fysiske miljø for samlokalisering og samarbeid mellom bedrifter og gründere, menes prosjekter som dekker for eksempel etablering og drift av lokaler (for eksempel samlokalisering av bedrifter og gründere). Dette er med andre ord et stønadsområde som i stor grad skal være av tilretteleggende karakter. Resultatet fra spørreundersøkelsen viser at kommunene har brukt i overkant av 1,3 millioner til prosjekter av denne typen. Totalt sett ble det gitt 37 tilretteleggende tilsagn på dette området i 2004. Dvs. at det gjennomsnittlige tilsagnsbeløpet var på i overkant av 36 000 kr. Underlagsmaterialet viser at tilsagnene varierer fra 10 000 til 310 000 kroner.

En uklarhet i denne sammenheng er at det også oppgis at det er gitt 46 tilsagn til bedriftsrettede tiltak for i overkant av 1,5 millioner innenfor dette satsningsområdet. Dette kan skyldes en feilkoding fra noen av respondentene, men det kan også være reelt i den forstand at kommuner har gitt direkte bedriftsrettede tilsagn for å bidra til samlokalisering.

Utvikling og styrking av nettverk mellom bedrifter, og bedrifter og FoU-miljø

Aktiviteter innenfor kategorien ”*utvikling og styrking av nettverk mellom bedrifter og bedrifter og FoU- miljø*” gjelder prosjekter som skal utvikle og styrke nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer. De kommunene eller næringselskapene som har svart i vår undersøkelse har gitt i underkant av 3 millioner kroner (2 974 417) til tilretteleggende tiltak på dette satsingsområdet (totalt 48 tilsagn). En av aktørene har aleine brukt nesten kr. 725 000.

Næringselskap og kommuner har også innenfor dette aktivitetsområdet gitt direkte bedriftsrettede støtte. I 2004 ble det gitt i underkant av kr 580 000 til dette formålet. Gjennomsnittlig tilsagnsbeløp (bedriftsrettede midler) var relativt beskjedent, ca kr. 23000.

Profilering og markedsføring

Satsingsområdet profilering *og markedsføring for reiselivet* gjelder fellesprosjekt/aktivitet som skal styrke næringslivet i et område via markedsføring og/eller profilering for å styrke reiseliv og turisme. I 2004 ble det gitt tilsagn på 2,7 mill. kroner til tilretteleggende aktiviteter gjennom 79 tilsagn. Totale tilsagnsbeløp varierer fra i overkant av 4000 kr. til i underkant av kr. 500 000.

Bedrifter i de kartlagte kommunene mottok (tilsagn) 750 000 kr. i direkte støtte i 2004. Dette beløpet (750 000 kr.) har blitt gitt gjennom 34 tilsagn. I en kommune/region ble det totalt gitt tilsagn om 350 000 til profilering eller markedsføring.

Kompetanseutvikling i bedrifter

Dette satsingsområdet gjelder *kompetanseutvikling i bedrifter* og omfatter enkelttiltak eller programmer for å sikre utvikling i bedriftene. Resultatet fra spørreundersøkelsen viser at det i 2004 ble brukt i overkant av 307 000 til kompetanseutvikling gjennom tilretteleggende tiltak. Denne summen er utløst gjennom 15 tilsagn.

Kompetanseutvikling i bedrifter retter seg direkte mot bedrifter og det er derfor naturlig at beløpet som er gått til direkte bedriftsrettet støtte er høyere enn den tilretteleggende delen. Gjennom kommunale næringsfond fikk bedrifter i de kartlagte kommunene tilsagn på i alt 1, 8 mill kr. til kompetanseheving i 2004. Størrelsen på tilsagnene (summen av tilsagn i en kommune/region) varierer mellom 15 000 og 400 000⁶. Dette året ble det gitt 28 tilsagn innenfor dette området.

---

⁶ Med størrelse på tilsagn menes her samlet tilsagnsbeløp til ett satsingsområde fra ett næringsfond.

Fysiske investeringer

Kommunene/regionene har ”rapportert” at det ble gitt tilretteleggende tilsagn på til sammen kr. 714 000 til fysiske investeringer i 2004 (13 tilsagn). I tillegg ble det gitt 2,8 mill.kr. til fysiske investeringer i direkte bedriftsrettede tiltak fordelt på 55 tilsagn. Dette gir et gjennomsnittlig tilsagnsbeløp på i underkant av kr. 51 000. Totale beløp som er gitt til fysiske investeringer varierer fra kr. 3 000 til kr. 800 000.

Tiltak for økt entreprenørskap

Tiltak for økt entreprenørskap omfatter aktiviteter som øker bedriftsetableringsfrekvensen og eller styrker/videreutvikler bedriftene i kommuner/regioner.

I 2004 ble det gitt tilsagn på kr. 2,4 mill. når det gjelder tilretteleggende tiltak for økt entreprenørskap (87 tilsagn). En av kommunene/regionene ga tilsagn på til sammen 1,3 mill.kr. Totale tilsagnsbeløp for øvrig varierer mellom kr 12 000 til kr. 218 000.

Tilsagn til direkte bedriftsrettede tiltak innenfor kategorien økt entreprenørskap ble i 2004 på totalt kr. 4,1 mill. kr. Dette beløpet fordeler seg på nesten 160 tilsagn.

Styrking av entreprenørskapskultur

Styrking av *økt entreprenørskapskultur* henspeiler til aktiviteter som øker entreprenørskap i skoler, skole-næringslivssamarbeid i form av partnerskapsavtaler og etablering av elevbedrift ol.

Totalt ble det gitt tilsagn innenfor dette aktivitetsområdet på kr. 980 000 i 2004. Kr. 825 000 (25 tilsagn) ble gitt til tilretteleggende tiltak. Restbeløpet ble gitt som direkte bedriftsrettede tiltak og fordeler seg på seks tilsagn

Tiltaksgruppe B: Infrastruktur og innsats for generell kompetanseheving

Innenfor tiltaksgruppe B er det tre delområder; bredbåndsprosjekt, kommunale næringsrettede investeringer og kompetansehevingstiltak for befolkning og samfunnsliv. Alle disse tre satsningsområdene er av tilretteleggende karakter.

Tabell 3.2: Tilsagn og antall tilsagn gitt til infrastruktur og generell kompetanseheving

	Bredbånds- prosjekt	Kommunale og regionale næringsrettede invest	Komp.hev.tiltak for bef. og samfunnsliv
Beløp 2004 (Tilsagn)	103 100	4 198 395	863 269
Antall tilsagn	3	39	61

Innenfor denne tiltaksgruppen er det kommunale og regionale næringsrettede investeringer som er av en viss størrelse. I 2004 ble det gitt tilsagn på 4,2 millioner kr. til ”tilrettelegging av næringsområde med nødvendig infrastruktur, industrikaier m.m.

Når det gjelder kompetansehevingstiltak for befolkning og samfunnsliv er det gitt tilsagn om et relativt lite beløp. En årsak til dette er kanskje at aktiviteter av denne typen i større grad finansieres gjennom bl.a. fylkenes regionale utviklingsprogram og i liten grad gjennom kommunale næringsfond.

Tiltaksgruppe C: Bedre tjenester og attraktive steder

Bedre tjenester og attraktive steder er satsningsområder innenfor tiltaksgruppe C. Dette tiltaksområdet skal være med på å tilrettelegge for økt bolyst. Tiltak, eller aktiviteter, i denne sammenheng er bedre tjenester i områder med få innbyggere, stedsutviklingstiltak, og stimuleringsstiltak for økt innflytting og til bedriftsetableringer.

Tabell 3.3. viser hvor mye som er gitt i tilsagn og antall tilsagn i 2004 for de kommunene som har svart på spørreundersøkelsen.

Tabell 3.3: Tilsagnsbeløp og antall tilsagn gitt i 2004 til bedre tjenester og attraktive steder

	Beløp	Tilsagn
Utv.av bedrede tjenester for bef. i omr. med få innbyggere	437 500	6
Opprustnings og stedsutviltak	481 200	11
Innsats for spes.målgrupper og forb.av kult. tilbud mm	433 428	10
Innsats for å få flere tilfl og bedr-etabl.	2 547 226	12

Innenfor tiltaksgruppe C er det innsatsområdet mht. til flere tilflyttere og flere bedriftsetableringer som er det største satsningsområdet.

Den geografiske dimensjonen

Skillet mellom bedriftsrettede og tilretteleggende tiltak gjelder som tidligere vist innenfor tiltaksområde A. I hvilken grad er det store geografiske forskjeller mht. om kommunale næringsfond brukes til tilretteleggende eller bedriftsrettede tiltak? Tabell 3.4 viser tilsagnsbeløp og andel som går til bedriftsrettede tiltak etter fylke og arbeidsgiveravgiftsone.

Tabell 3.4: Tilsagnsbeløp tilretteleggende og bedriftsrettede tiltak etter fylke og arbeidsgiveravgiftsone (2004). Tiltaksgruppe A

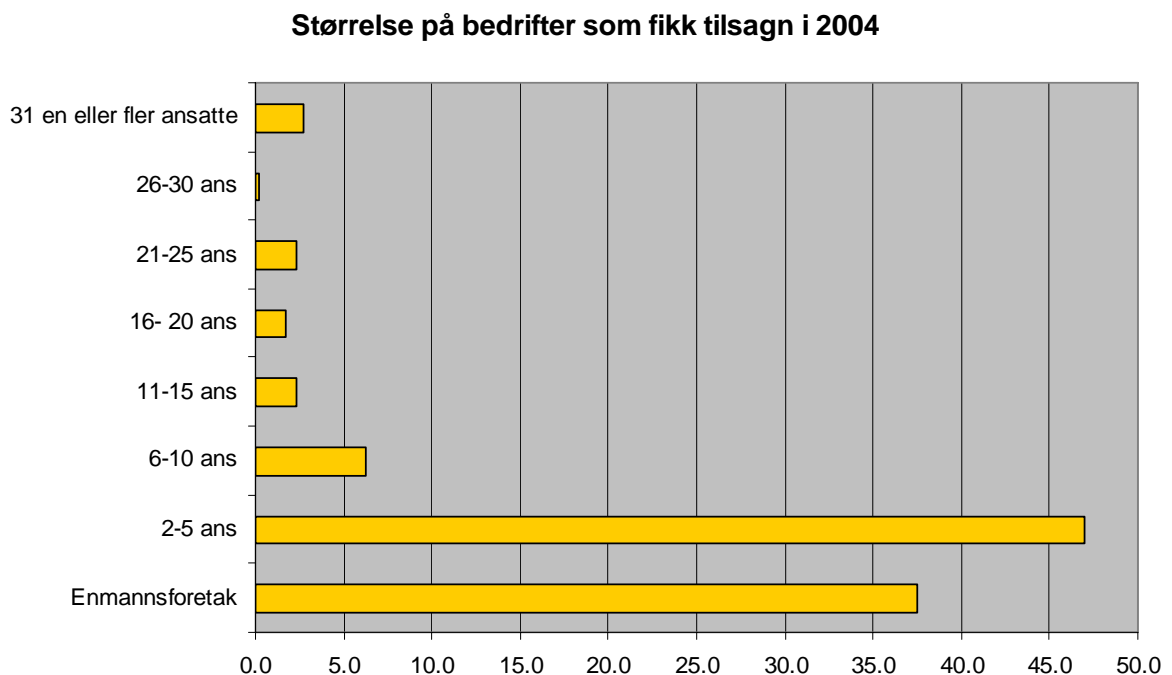
	Tilretteleggende	Bedriftsrettede	Andel bedriftsrettede titlak
Hedmark	310 500.00	889 675.00	74.1
Oppland	210 000.00	515 263.00	71.0
Hordaland	1 320 000.00	1 463 359.00	52.6
Sogn og Fjordane	604 000.00	2 096 924.00	77.6
Møre og Romsdal	2 334 015.00	2 645 154.00	53.1
Sør-Trøndelag	635 365.00	758 870.00	54.4
Nord- Trøndelag	2 561 709.00	1 210 050.00	32.1
Nordland	1 348 181.00	703 017.00	34.3
Troms	627 350.00	565 000.00	47.4
Finnmark	1 252 500.00	879 600.00	41.3
Totalt	11 203 620.00	11 726 912.00	51.1

	Tilretteleggende	Bedriftsrettede	Andel bedriftsrettede titlak
Sone 1	368 000.00	529 600.00	59.0
Sone 2	5 339 876	8 103 075	60.3
Sone 3	841 372	336 570	28.6
Sone 4	3 144 522	1 433 067	31.3
Sone 5	1 509 850	1 324 600	46.7
Totalt	11 203 620.00	11 726 912.00	51.1

Resultatet fra spørreundersøkelsen viser at det er relativt store forskjeller mellom fylker og forskjellige arbeidsgiversoner når det gjelder både beløp som brukes på de to tiltakskategoriene, og også andelsmessig. Kommunale næringsfond i Sør- Norge brukes i større grad til bedriftsrettede tiltak enn hva man finner i de nordlige fylkene. I denne sammenheng må noen metodiske forhold trekkes fram. For det første er dette tall for kun ett år (2004). For det andre har de nordligste fylkene en lav svarprosent. Under 50 prosent av kommunene har svart. Til tross for disse usikkerhetsmomentene viser kartleggingen at det bare er 1/3 del av kommunale næringsfond som brukes til bedriftsrettede tiltak samlet sett (inkludert også de andre tiltaksområdene).

Karakteristika ved bedrifter som har fått økonomisk støtte fra kommunale næringsfond

Hensikten med dette kapitlet er å vise kjennetegn ved bedrifter som har mottatt økonomisk støtte fra kommunale næringsfond i 2004. Innledningsvis ser vi på størrelsen på de bedrifter som mottok økonomisk støtte (jf. fig.3.7)

Figur 3.7: Bedrifter som mottok øk. støtte i 2004, fordelt etter antall ansatte

85 prosent av bedriftene som mottok økonomisk støtte gjennom kommunale næringsfond i 2004 var fra enmannsforetak til 5 ansatte. M.a.o. ser en at kommunale næringsfond i hovedsak er et virkemiddel for de minste bedriftene. Tabell 3.5. og 3.6. viser størrelsen på bedrifter som fikk tilsagn i 2004, etter fylke. I alle fylker, med unntak av Finnmark, gikk

minst 80 prosent av tilsagnene fra kommunalt næringsfond til små bedrifter. (fem ansatte eller mindre). Når det gjelder antall bedrifter som har fått økonomisk støtte, ser man at det varierer sterk mellom fylkene. Antall bedrifter som har fått tilsagn i 2004 er 565 på landsbasis.

Tabell 3.5: Antall bedrifter som har fått tilsagn fra kommunalt næringsfond fordelt etter bedriftsstørrelse og fylke i 2004

	Hedmark	Oppland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	S-Trøndelag	N-Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	
En-manns foretak	8	13	6	12	33	38	35	21	32	2	200
2-5 ans	58	12	9	20	41	13	27	17	56	3	256
6-10 ans	1	1		6	6	1	12	1	20		48
11-15 ans	1	0		2	3	5	5			4	20
16-20 ans	0	0	0	2	1	0	10	1	0	0	14
21-25 ans	0	0	0	1	2	0	5	0	3	1	12
26-30 ans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
31 e.fl.ans	0	2	2	0	1	0	7	0	0	2	14
	68	28	17	43	87	57	101	40	111	13	565
En-manns foretak	11.8	46.4	35.3	27.9	37.9	66.7	34.7	52.5	28.8	15.4	35.4
2-5 ans	85.3	42.9	52.9	46.5	47.1	22.8	26.7	42.5	50.5	23.1	45.3
6-10 ans	1.5	3.6	0.0	14.0	6.9	1.8	11.9	2.5	18.0	0.0	8.5
11-15 ans	1.5	0.0	0.0	4.7	3.4	8.8	5.0	0.0	0.0	30.8	3.5
16-20 ans	0.0	0.0	0.0	4.7	1.1	0.0	9.9	2.5	0.0	0.0	2.5
21-25 ans	0.0	0.0	0.0	2.3	2.3	0.0	5.0	0.0	2.7	7.7	2.1
26-30 ans	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	7.7	0.2
31 e.fl.ans	0.0	7.1	11.8	0.0	1.1	0.0	6.9	0.0	0.0	15.4	2.5
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

I alle DA-sonene er det i hovedsak små bedrifter som får støtte fra kommunale næringsfond. I sone 2 har 80 prosent av bedriftene som får støtte fra 1- til 5 ansatte.

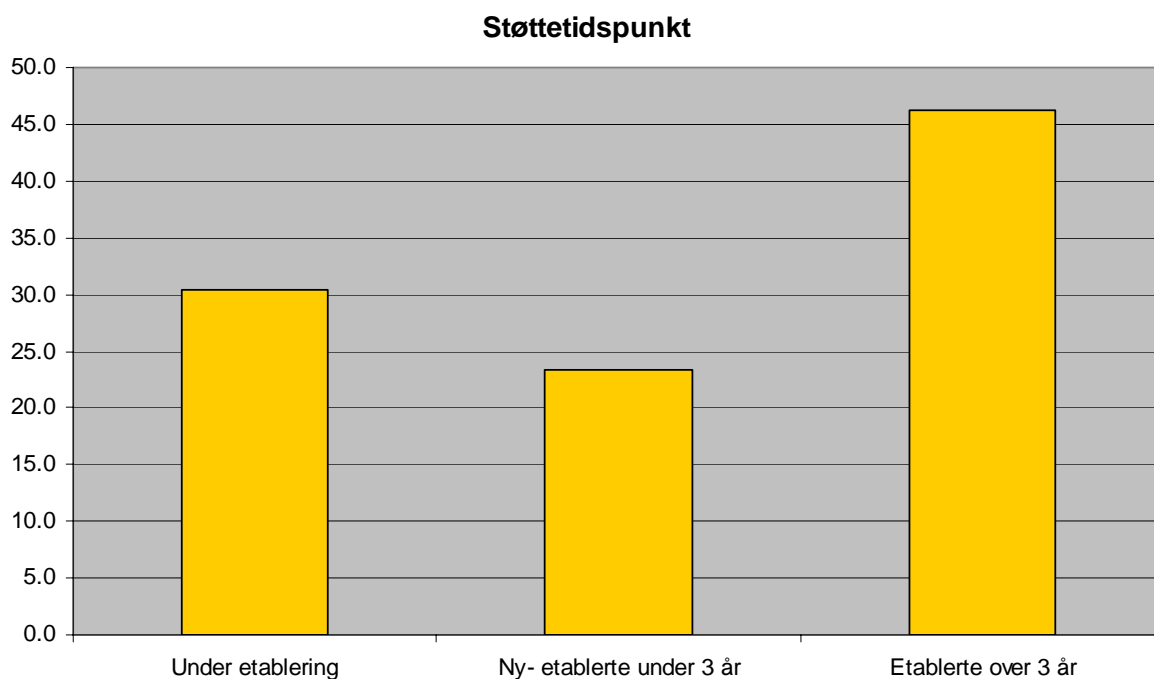
Tabell 3.6: Antall bedrifter som har fått tilsagn fra kommunalt næringsfond fordelt etter bedriftsstørrelse og arbeidsgiveravgiftsone (2004)

	Arbeidsgiveravgift sone					Total
	1	2	3	4	5	
En-manns foretak	21	86	16	67	10	200
2-5 ans	9	157	4	53	33	256
6-10 ans	3	21	3	17	4	48
11-15 ans	0	12	3	1	4	20
16-20 ans	0	12	0	2	0	14
21-25 ans	0	8	0	2	2	12
26-30 ans	0	0	0	0	1	1
31 e.fl.ans	0	5	0	7	2	14
	33	301	26	149	56	565
En-manns foretak	63.6	28.6	61.5	45.0	17.9	35.4
2-5 ans	27.3	52.2	15.4	35.6	58.9	45.3
6-10 ans	9.1	7.0	11.5	11.4	7.1	8.5
11-15 ans	0.0	4.0	11.5	0.7	7.1	3.5
16-20 ans	0.0	4.0	0.0	1.3	0.0	2.5
21-25 ans	0.0	2.7	0.0	1.3	3.6	2.1
26-30 ans	0.0	0.0	0.0	0.0	1.8	0.2
31 e.fl.ans	0.0	1.7	0.0	4.7	3.6	2.5
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Hvor i bedriftenes "livsfase" er det man mottar denne typen støtte? I utgangspunktet er det rimelig å anta at kommunale næringsfond i stor grad går til nyetableringer. Dette fordi flere fylker fortsatt opererer med en rolledeling i forhold til Innovasjon Norge. I tillegg har kommunene stor mulighet til å påvirke prioriterte målgrupper, næringer osv. Figur 3.7 viser hvordan kommunale næringsfond fordeler seg i forhold "livsfase". Med livsfase menes hvorvidt bedriften er under etablering, ny-etablert under 3 år, eller etablert over tre år. av bedriftene som mottar støtte er mer enn 3 år gamle. 31 prosent av bedriftene som mottar støtte er under etablering og hele 45 prosent er eldre enn tre år.

Tabell 3.6 viser også hvordan støttetidspunktet er i de forskjellige fylkene. I Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland er den største andelen mottakere av næringsfond bedrifter under etablering. I de øvrige fylkene er det bedrifter over tre år som utgjør den største andelen. Dette er kanskje noe overraskende, men noe av forklaringen til dette er at enkelte kommuner har brukt kommunale næringsfond i forbindelse med oppkjøp av mjølkekvoter, eller andre tiltak rettet mot produsenter i primærnæringene. Dette gjør at man får et høyt antall mottakere som er "etablerte over tre år".

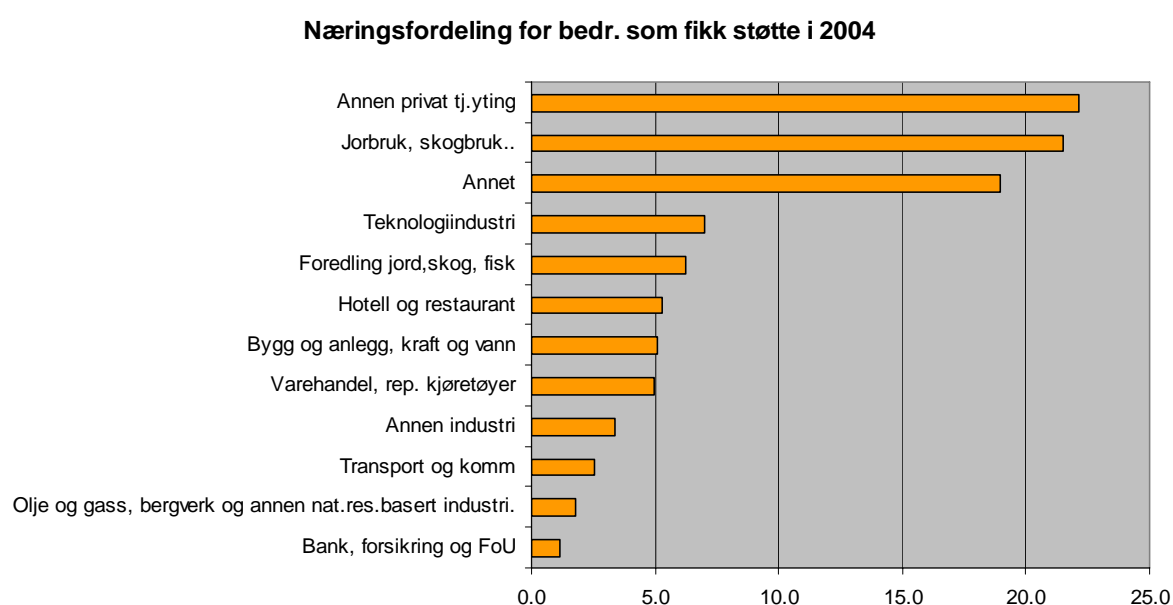

Figur 3.8: Støtte til bedrifter fordelt etter "livsfase"

Tabell 3.7: Antall bedrifter som har fått tilsagn fra kommunalt næringsfond fordelt etter livsfase og fylke. (2004)

	Fylke										
	Hedmark	Oppland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	S-Trøndelag	N-Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark	
Under etablering	7	10	6	20	41	37	41	14	39	5	220
Ny-etablerte under 3 år	7	6	10	4	24	6	16	13	80	2	168
Etablerte over 3 år	55	13	8	20	37	20	49	13	100	6	321
	69	29	24	44	102	63	106	40	219	13	709
Under etablering	10.1	34.5	25.0	45.5	40.2	58.7	38.7	35.0	17.8	38.5	31.0
Ny-etablerte under 3 år	10.1	20.7	41.7	9.1	23.5	9.5	15.1	32.5	36.5	15.4	23.7
Etablerte over 3 år	79.7	44.8	33.3	45.5	36.3	31.7	46.2	32.5	45.7	46.2	45.3
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Som nevnt under omtalen av ”bedriftenes livsfase” påvirkes svarfordelingen av prosjekter innenfor primærnæringene. I 2004 gikk over 20 prosent av gitte tilsagn fra kommunale næringsfond til primærnæringene. Den næringen som har størst andel av tilsagnene er ”Annen privat tjenesteyting”. Ut i fra en mer generell trend, med en vridning over i mot tertiærsektoren fra primær- og sekundærnæring, er det som forventet at man har en vekst innenfor tjenesteyting. Dette sammen med at bedrifter innenfor disse næringene ofte er små, gjør at støtte via kommunale næringsfond er en ”naturlig match”. Den tredje store svarkategorien er ”Annet”, som betyr at respondentene ikke har plassert bedriften i forhold til den næringsfordelingen som er brukt i spørreskjemaet.

Figur 3.9: Bedrifter som fikk tilsagn om økonomisk støtte via kommunale næringsfond, fordelt etter næring

Er det noen store fylkesvise forskjeller når det gjelder næringsfordeling og støtte fra kommunale næringsfond eller konstruksjoner?

Tabell 3.8: Antall bedrifter som har fått tilsagn fra kommunalt næringsfond fordelt etter næring og fylke. (2004)

	Hedmark	Oppland	Hordaland	Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	S-Trøndelag	N-Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark	
Jorbruk, skogbruk	52	2	5	3	13	12	17	5	35	0	144
Olje og gass, bergverk og annen nat.res.basert industri	2	0	2	0	4	0	3	0	0	0	11
Foredling jord,skog, fisk	2	0	6	2	2	7	12	2	7	5	45
Teknologiindustri	0	2	1	1	16	4	26	2	2	0	54
Annen industri	1	1	1	3	8	0	7	0	1	0	22
Bygg og anlegg, kraft og vann	1	1	0	6	4	7	6	5	4	0	34
Varehandel, rep. kjøretøyer	0	3	1	4	12	6	1	4	5	2	38
Hotell og restaurant	0	1	0	11	5	1	5	7	6	2	38
Transport og komm	0	2	0	3	4	1	1	0	6	0	17
Bank, forsikring og FoU	0	0	0	0	3	0	2	0	7	2	14
Annen privat tj.yting	10	13	1	9	37	21	35	13	38	2	179
Annet	1	6	4	3	5	4	41	2	55	0	121
	69	31	21	45	113	63	156	40	166	13	717

Jorbruk, skogbruk	75.4	6.5	23.8	6.7	11.5	19.0	10.9	12.5	21.1	0.0	20.1
Olje og gass, bergverk og annen nat.res.basert industri	2.9	0.0	9.5	0.0	3.5	0.0	1.9	0.0	0.0	0.0	1.5
Foredling jord,skog, fisk	2.9	0.0	28.6	4.4	1.8	11.1	7.7	5.0	4.2	38.5	6.3
Teknologiindustri	0.0	6.5	4.8	2.2	14.2	6.3	16.7	5.0	1.2	0.0	7.5
Annen industri	1.4	3.2	4.8	6.7	7.1	0.0	4.5	0.0	0.6	0.0	3.1
Bygg og anlegg, kraft og vann	1.4	3.2	0.0	13.3	3.5	11.1	3.8	12.5	2.4	0.0	4.7
Varehandel, rep. kjøretøyer	0.0	9.7	4.8	8.9	10.6	9.5	0.6	10.0	3.0	15.4	5.3
Hotell og restaurant	0.0	3.2	0.0	24.4	4.4	1.6	3.2	17.5	3.6	15.4	5.3
Transport og komm	0.0	6.5	0.0	6.7	3.5	1.6	0.6	0.0	3.6	0.0	2.4
Bank, forsikring og FoU	0.0	0.0	0.0	0.0	2.7	0.0	1.3	0.0	4.2	15.4	2.0
Annen privat tj.yting	14.5	41.9	4.8	20.0	32.7	33.3	22.4	32.5	22.9	15.4	25.0
Annet	1.4	19.4	19.0	6.7	4.4	6.3	26.3	5.0	33.1	0.0	16.9
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Ser vi på næringsfordelingen, er hovedbildet at det er Annen privat tjenesteyting som har størst andel mottakere av bedriftsrettede tiltak over kommunale næringsfond. Hedmark skiller seg ut med en stor andel innenfor jord og skogbruk. Av de 69 bedriftene som fikk støtte fra kommunalt næringsfond i 2004 var 52 av dem innenfor jord og skogbruk. (Støtte til oppkjøp av mjølkekvoter).

Hvis vi bruker arbeidsgiveravgiftsoner som geografisk inndeling (jf. tab.3.9) viser det seg at annen privat tjenesteyting er den næringen som har høyest andel støttemottakere i sone 1,3 og 4. I sone 2 er jord- og skogbruk omtrent likestilt med annen privat tjenesteyting. I sone 5 kommer primærnæringene også relativt høyt, men her har 4 av 10 bedrifter klassifisert i kategorien Annet.

Tabell 3.9: Antall bedrifter som har fått tilsagn fra kommunalt næringsfond fordelt etter næring og arbeidsgiveravgiftsone. (2004)

	Arbeidsgiveravgift sone					
	1	2	3	4	5	
Jorbruk, skogbruk	0	83	13	18	30	144
Olje og gass, bergverk og annen nat.res.basert industri	0	8	0	3	0	11
Foredling jord,skog, fisk	4	15	3	16	7	45
Teknologiindustri	4	45	1	4	0	54
Annen industri	7	12	1	2	0	22
Bygg og anlegg, kraft og vann	2	13	6	13	0	34
Varehandel, rep. kjøretøyer	0	26	0	10	2	38
Hotell og restaurant	1	17	1	17	2	38
Transport og komm	0	9	1	3	4	17
Bank, forsikring og FoU	0	3	0	9	2	14
Annen privat tj.yting	10	82	11	63	13	179
Annet	7	15	2	50	47	121
Totalt	35	328	39	208	107	717

	Arbeidsgiveravgift sone					
	1	2	3	4	5	
Jorbruk, skogbruk	0.0	25.3	33.3	8.7	28.0	20.1
Olje og gass, bergverk og annen nat.res.basert industri	0.0	2.4	0.0	1.4	0.0	1.5
Foredling jord,skog, fisk	11.4	4.6	7.7	7.7	6.5	6.3
Teknologiindustri	11.4	13.7	2.6	1.9	0.0	7.5
Annen industri	20.0	3.7	2.6	1.0	0.0	3.1
Bygg og anlegg, kraft og vann	5.7	4.0	15.4	6.3	0.0	4.7
Varehandel, rep. kjøretøyer	0.0	7.9	0.0	4.8	1.9	5.3
Hotell og restaurant	2.9	5.2	2.6	8.2	1.9	5.3
Transport og komm	0.0	2.7	2.6	1.4	3.7	2.4
Bank, forsikring og FoU	0.0	0.9	0.0	4.3	1.9	2.0
Annen privat tj.yting	28.6	25.0	28.2	30.3	12.1	25.0
Annet	20.0	4.6	5.1	24.0	43.9	16.9
Totalt	100	100	100	100	100	100

I spørreundersøkelsen er det også viet relativt stor plass til spørsmålet om i hvilken grad kommunene har opplevd at ”taket for bagatellmessig støtte” har gjort at bedrifter ikke har kunnet få støtte via kommunale næringsfond. Det er bare *tre* kommuner/regioner som har opplevd dette. I dette bildet hører det også med at rundt 50 prosent av kommunene som har deltatt i undersøkelsen, ikke har svart, alternativt krysset av på ”vet ikke” kategorien. Høy andel vet ikke/ikke svart, kan tolkes som om det *ikke* er grunnlag for å konkludere med at ”taket for bagatellmessig støtte” er et ikke-problem mht. støtte via kommunale næringsfond. På den annen side er det rimelig å anta at svarfordelingen indirekte styrker antakelsen om at problemstillingen er lite relevant. Respondentene i spørreundersøkelsen har vært de som forvalter virkemiddelet og det er rimelig å anta at et større antall hadde gitt tilbakemelding hvis at de hadde opplevd denne konflikten i enkeltsaker.

4 Differensiert arbeidsgiveravgift og EØS-reglene for statsstøtte.

Differensiert arbeidsgiveravgift (DA) ble innført i Norge i 1975 og i årene fram til 2003 trappet opp til å være det viktigste regionalpolitiske virkemiddelet. Redusert arbeidsgiveravgift innebærer en subsidiering av bruk av arbeidskraft bosatt innenfor sonene med redusert avgift. Subsidieringen innebærer indirekte en kostnad for staten ved at den unnlater å kreve inn full arbeidsgiveravgift over hele landet. Provenyeffekten av avgiftsdifferensieringen kan beregnes som statens tapte inntekter som følge av at satsen varierer geografisk. I 2003 hadde tiltaket en samlet provenyeffekt på over 8,5 mrd. kroner.

Siden innføringen av virkemiddelet har Norge vært delt i flere soner for differensiert arbeidsgiveravgift. Sonegrenser og satser har variert noe over tid. I 2003 var satsene i de ulike sonene slik:

- 14,1 prosent (full sats) i sone 1
- 10,6 prosent i sone 2
- 6,4 prosent i sone 3
- 5,1 prosent i sone 4
- 0 prosent (fritak) i sone 5 (Nord-Troms og Finnmark)

En dom i EU-domstolen i 2000 slo fast at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift falt inn under reglene for statsstøtte. Etter krav fra ESA ble ordningen endret for store deler av landet fra og med 2004. Norge fikk gjennomslag for å videreføre ordningen med DA i tiltakssonen (sone 5), og dermed er nullsatsen i Finnmark og Nord-Troms opprettholdt. For de deler av fiskeri- og landbrukssektoren som faller utenfor EØS-avtalen er satsene fra 2003 videreført. For foretak i andre soner ble det innført en ordning med tilskudd under reglene for bagatellmessig støtte. Hvert foretak kunne få et statlig tilskudd på inntil 100.000 euro over tre år, tilsvarende ca. 270.000 kroner per år. For foretak i sone 3 og 4 blir den nye ordningen innført over en overgangsperiode på tre år. Det ble også innført kompensasjonsordninger for offentlig sektor. De økte skatteinntektene som følge av at differensieringen avvikles, skal i sin helhet tilbakeføres til distriktene gjennom ulike støtteordninger som ikke kommer i strid med EØS-reglene.

Fra norsk side er det lagt vekt på at privat næringsvirksomhet så langt som mulig skal beholde den fordel som lå i den differensierte arbeidsgiveravgiften.

Statsstøtteregelveverket tillater at et samlet støttebeløp til et foretak på inntil 100 000 euro

over tre år, kan gis fritt uten ESAs godkjenning. For næringslivet i sonene 1 og 5 er det ingen endringer fra tidligere. For næringslivet i sonene 2, 3 og 4 gis det en kompensasjon gjennom det fribeløpet som statsstøttereguleringen tillater. Dette innebærer at arbeidsgivere i sonene 2-4 fortsatt kan betale samme avgiftssats som i 2003, inntil differansen mellom det foretaket faktisk betaler i avgift og det foretaket ville ha betalt i avgift ved full sats på 14,1 prosent, er lik fribeløpet på ca. 270 000 kroner. For store foretak vil denne kompensasjonen (fribeløpet) ikke dekke hele avgiftsøkningen. Det vil derfor først og fremst være store foretak som rammes av at ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift endres.

Som allerede nevnt; i sone 5, Nord-Troms og Finnmark, er ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift videreført. I disse områdene er foretakene fritatt for arbeidsgiveravgift, nå som før. I sone 1 er det full avgift, nå som før.

I det følgende konsentrerer vi oss om kommuner i sonene 2, 3 og 4. I disse sonene er avgiftssatsene endret. Vi har sett på hvor mange foretak i de ulike kommuner, fylker og avgiftssoner som har så mange ansatte at de ikke kompenseres fullt ut for avgiftsøkningen gjennom det fribeløpet som reglene for bagatellstøtte gir rom for. I sone 3- og 4 er det overgangsordninger. Den ser vi bort fra, og ser på situasjonen etter at overgangsordningene er avviklet.

Rammen for bagatellstøtte er, som nevnt, 100.000 euro over tre år, eller ca. 270.000 norske kroner pr. år. Dette er den summen som hvert foretak maksimalt kan få i offentlig støtte innenfor EØS-reglene for bagatellstøtte. Arbeidsgiveravgiften det enkelte foretak skal betale, avhenger av lønnskostnadene. Avgiften er en fast prosent av lønnskostnadene. Lønnskostnadene avhenger av antall ansatte, antall årsverk per ansatt og av lønnsnivået i foretaket. Vi må gjøre en rekke forutsetninger for å kunne anslå hvor mange ansatte et foretak kan få kompensert avgiftsøkningen for. Vi går ut fra en lønnskostnad på ca. 30.000 pr. månedsverk, og at antall ansatte per årsverk er 1.2. Dette gir en gjennomsnittlig årlig lønnskostnad på ca. 300.000 per ansatt. Vi har forutsatt en noe høyere lønnskostnad i sone 2 enn i sonene 3 og 4.

Ut fra dette har vi beregnet at foretak i sone 4 gjennom fribeløpet kan få full kompensasjon for avgiftsøkningen for inntil 10 ansatte. De tilsvarende tall for sone 3 og 2 er 12 ansatte og 22 ansatte. I foretak med færre ansatte enn 10, 12 og 22, i henholdsvis sone 4, 3 og 2, er det rom for å motta annen offentlig støtte, for eksempel fra kommunale næringsfond, innenfor bagatellstøttereglene. I foretak med flere ansatte, kan tilskudd fra kommunale næringsfond komme i konflikt med EØS-reguleringen for offentlig støtte til bedrifter.

Tabell 4.1: Antall ansatte som fullt ut kan kompenseres i hvert foretak i de ulike DA-soner.

DA-sone	Arbeidsgiveravgift Prosent	Avgiftslette Prosentpoeng	270.000/Avgifts- lette*. Mill.kr.	Maks antall ansatte som kompenseres
5	0	14.1		
4	5.1	9.0	3.0	10
3	6.4	7.7	3.5	12
2	10.6	3.5	7.7	22
1	14.1	0		

*270.000/avgiftslette (f.eks. 0.09 for sone 4) gir den maksimale lønnskostnad (3.0 mill. kroner per år i sone 4) der avgiftsøkningen kompenseres fullt ut gjennom fribeløpet på 270.000 kroner.

Tabellene nedenfor omfatter bare kommuner som i følge vår kartlegging hadde kommunalt næringsfond i 2004/2005. Tabellene viser hvor mange foretak i hver kommune (vedlegg), fylke og DA-sone som har så mange ansatte at økningen i arbeidsgiveravgift ikke kan kompenseres fullt gjennom fribeløpet på 270.000 kroner, etter at overgangsordningene er avviklet.

I tabellene har vi tatt hensyn til hvilke næringer som ikke omfattes av EØS-reglene. Dette er gjort noe skjønnsmessig, fordi næringsinndelingen i grunnlagsmaterialet (spesialkjøring SSB) ikke er fin nok til å sortere ut hvilke foretak som skal med/ikke skal med innefor f.eks. næringsmiddelindustri og transportnæringene. Gjennomgående har vi heller tatt med for mange foretak, enn for få. Det betyr at tallene for antall foretak som når taket for bagatellstøtte trolig er noe lavere enn våre tall viser. Men på kommunenivå kan det selvsagt slå motsatt veg for enkelte kommuner.

Tabell 4.2: Antall foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon (fribeløpsordningen). DA-soner

DA-sone	Antall foretak
Sone 4	1347
Sone 3	73
Sone 2	545
I alt	1965

Det er særlig DA-sone 4 som har mange foretak som når taket for bagatellstøtte. Mange av disse foretakene er små, og kan også være aktuelle for å motta støtte fra kommunale næringsfond.

Tabell 4.3: Antall foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon (fribeløpsordningen). Fylker.

Fylke	Antall Foretak
Troms	349
Nordland	835
Nord-Trøndelag	178
Sør-Trøndelag	92
Møre og Romsdal	93
Sogn og Fjordane	130
Hordaland	181
Oppland	41
Hedmark	66
I alt	1965

Nordland utmerker seg med å ha mange foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon. Men det er også mange i Troms (Nord-Troms er i sone 5, og inngår ikke i tallene her), Nord-Trøndelag og Hordaland.

I Vedlegg 1 har vi en tabell med kommunevise tall for antall foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon. Ikke uventet er det større, sentrale kommuner (småbyer) i Nord-Norge som har flest foretak som er så store at de når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjonen. Harstad topper listen, med 169 foretak, Rana har 154, Narvik 116, Namsos 81 og Vefsn 80. Alle disse kommunene ligger i DA-sone 4. I sone 4 er det ytteligere 11 kommuner som har 20 foretak eller mer som når taket for bagatellstøtte. I sonene 2 og 3 er det sju kommuner i som har 20 foretak eller mer som når taket for bagatellstøtte.

Kommunetallene viser at det i all hovedsak er i sone 4 vi kan forvente at støtte fra kommunale næringsfond kan komme i konflikt med EØS-reglene. Gjennom kompensasjonen for endringene i arbeidsgiveravgiften når foretakene taket for bagatellstøtte når de har rundt 10 ansatte⁷. I de større, sentrale kommunene i Nord-Norge er det mange kommuner som har relativt mange foretak med mer enn 10 ansatte.

---

⁷ Vi minner om at vi ser på situasjonen etter at overgangsordningen er avviklet.

I vår spørreundersøkelse er det bare tre kommuner som rapporterer om problemer med at bruk av kommunale næringsfond er vanskelig fordi foretakene har nådd taket for bagatellstøtte. I all hovedsak har dette trolig sin forklaring i at de kommunale fondsmidlene går til etablerere og små foretak, dvs. foretak som heller ikke i sone 4 når taket for bagatellstøtte. I noen tilfeller kan det selvsagt også forekomme at foretak overskrider taket for bagatellstøtte, uten at dette blir registrert verken av foretaket eller av offentlige myndigheter.

Vedlegg 1

Tabell V1.1 Antall foretak som når taket for bagatellstøtte gjennom DA-kompensasjon (fribeløpsordningen). Kommuner med kommunalt næringsfond. Sortert etter DA-sone (fallende) og kommunenummer (stigende).

Kommune-nummer	Kommune	DA-sone	Maks. antall ansatte som kompenseres	Antall foretak større enn maks-grense
1703	Namsos	4	<11	81
1725	Namdalseid	4	<11	4
1738	Lierne	4	<11	3
1739	Røyrvik	4	<11	1
1740	Namsskogan	4	<11	6
1742	Grong	4	<11	12
1743	Høylandet	4	<11	2
1744	Overhalla	4	<11	15
1748	Fosnes	4	<11	1
1749	Flatanger	4	<11	2
1750	Vikna	4	<11	25
1751	Nærøy	4	<11	10
1755	Leka	4	<11	1
1805	Narvik	4	<11	116
1811	Bindal	4	<11	1
1812	Sømna	4	<11	8
1815	Vega	4	<11	2
1816	Vevelstad	4	<11	1
1818	Herøy	4	<11	8
1820	Alstahaug	4	<11	40
1822	Leirfjord	4	<11	1
1824	Vefsn	4	<11	80
1825	Grane	4	<11	3
1827	Dønna	4	<11	4
1828	Nesna	4	<11	6
1833	Rana	4	<11	154
1834	Lurøy	4	<11	5
1835	Træna	4	<11	4
1836	Rødøy	4	<11	4

1838	Gildeskål	4	<11	7
1839	Beiarn	4	<11	4
1840	Saltdal	4	<11	21
1841	Fauske	4	<11	47
1842	Skjerstad	4	<11	
1845	Sørfold	4	<11	7
1848	Steigen	4	<11	6
1849	Hamarøy	4	<11	10
1850	Tysfjord	4	<11	7
1851	Lødingen	4	<11	9
1852	Tjeldsund	4	<11	1
1853	Evenes	4	<11	9
1854	Ballangen	4	<11	9
1856	Røst	4	<11	6
1857	Værøy	4	<11	1
1859	Flakstad	4	<11	1
1860	Vestvågøy	4	<11	40
1865	Vågan	4	<11	56
1866	Hadsel	4	<11	31
1867	Bø	4	<11	11
1868	Øksnes	4	<11	12
1870	Sortland	4	<11	66
1871	Andøy	4	<11	32
1874	Moskenes	4	<11	5
1901	Harstad	4	<11	169
1911	Kvæfjord	4	<11	5
1913	Skånland	4	<11	6
1915	Bjarkøy	4	<11	0
1917	Ibestad	4	<11	4
1919	Gratangen	4	<11	3
1920	Lavangen	4	<11	3
1922	Bardu	4	<11	10
1923	Salangen	4	<11	4
1924	Målselv	4	<11	37
1925	Sørreisa	4	<11	7
1926	Dyrøy	4	<11	3
1927	Tranøy	4	<11	5
1928	Torsken	4	<11	3

1929	Berg	4	<11	3
1931	Lenvik	4	<11	68
1933	Balsfjord	4	<11	19
1573	Smøla	3	<13	10
1617	Hitra	3	<13	21
1620	Frøya	3	<13	20
1630	Åfjord	3	<13	15
1632	Roan	3	<13	3
1633	Osen	3	<13	4
420	Eidskog	2	<23	6
423	Grue	2	<23	11
425	Åsnes	2	<23	7
426	Våler	2	<23	4
428	Trysil	2	<23	9
429	Åmot	2	<23	5
430	Stor-Elvdal	2	<23	3
432	Rendalen	2	<23	1
434	Engerdal	2	<23	0
436	Tolga	2	<23	1
437	Tynset	2	<23	13
438	Alvdal	2	<23	5
439	Folldal	2	<23	1
441	Os	2	<23	0
511	Dovre	2	<23	2
515	Vågå	2	<23	2
517	Sel	2	<23	14
519	Sør-Fron	2	<23	3
520	Ringebu	2	<23	10
536	Søndre Land	2	<23	3
540	Sør-Aurdal	2	<23	6
541	Etnedal	2	<23	1
1211	Etne	2	<23	5
1219	Bømlo	2	<23	15
1223	Tysnes	2	<23	5
1224	Kvinnherad	2	<23	27
1227	Jondal	2	<23	2

1228	Odda	2	<23	18
1231	Ullensvang	2	<23	5
1232	Eidfjord	2	<23	2
1233	Ulvik	2	<23	2
1234	Granvin	2	<23	2
1238	Kvam	2	<23	20
1241	Fusa	2	<23	4
1242	Samnanger	2	<23	2
1244	Austevoll	2	<23	11
1251	Vaksdal	2	<23	7
1252	Modalen	2	<23	1
1253	Osterøy	2	<23	9
1256	Meland	2	<23	5
1260	Radøy	2	<23	8
1263	Lindås	2	<23	24
1264	Austrheim	2	<23	4
1265	Fedje	2	<23	1
1266	Masfjorden	2	<23	2
1413	Hyllestad	2	<23	3
1417	Vik	2	<23	6
1419	Leikanger	2	<23	1
1420	Sogndal	2	<23	18
1421	Aurland	2	<23	5
1422	Lærdal	2	<23	5
1424	Årdal	2	<23	11
1426	Luster	2	<23	9
1429	Fjaler	2	<23	2
1430	Gaular	2	<23	4
1431	Jølster	2	<23	0
1432	Førde	2	<23	27
1433	Naustdal	2	<23	0
1438	Bremanger	2	<23	7
1443	Eid	2	<23	8
1444	Hornindal	2	<23	1
1445	Gloppen	2	<23	9
1449	Stryn	2	<23	14
1511	Vanylven	2	<23	4
1515	Herøy	2	<23	17

1525	Stranda	2	<23	14
1526	Stordal	2	<23	5
1534	Haram	2	<23	20
1545	Midsund	2	<23	3
1546	Sandøy	2	<23	2
1547	Aukra	2	<23	2
1551	Eide	2	<23	3
1557	Gjemnes	2	<23	3
1560	Tingvoll	2	<23	4
1569	Aure	2	<23	5
1571	Halsa	2	<23	1
1572	Tustna	2	<23	0
1612	Hemne	2	<23	4
1613	Snillfjord	2	<23	1
1621	Ørland	2	<23	6
1622	Agdenes	2	<23	4
1624	Rissa	2	<23	8
1627	Bjugn	2	<23	3
1644	Holtålen	2	<23	3
1711	Meråker	2	<23	2
1718	Leksvik	2	<23	7
1723	Mosvik	2	<23	1
1724	Verran	2	<23	4
1736	Snåsa	2	<23	1
I alt				1965

Litteraturliste:

Teigen, H., Hermanrud, I. og Gjerdalen, I.(2001): *Kommunale næringsfond – Framtida til virkemiddelet. Hva mener kommunene?* Høgskolen i Lillehammer. Forskningsrapport nr 84/2001.

Teigen, H.(2003): *Effektar av den smale distriktspolitikken*. Rapport til Effektutvalget, april 2003. <http://odin.dep.no/filarkiv/177373/effektaravdensmaledistriktspolitikken.pdf>

St.prp.nr.1 (Statsbudsjettet) for budsjetterterminene 2000-2006, Kommunal- og regionaldepartementet.

Kartlegging av kommunale næringsfond

Denne rapporten er en kartlegging av kommunale næringsfond som er finansiert eller delvis finansiert over kap.551. post 60. Kartleggingen er basert på en web-basert spørreundersøkelse med en svarprosent på 63. 1/3 del av

kommunale næringsfond brukes til bedriftsrettede tiltak.

Størstedelen av kommunale næringsfond administreres av kommunene og det er folkevalgte organ som fatter beslutninger om bruken.

Kommunale næringsfond brukes i hovedsak mot mindre bedrifter (mindre enn seks ansatte) når det gjelder den bedriftsrettede delen og rettes i stor grad mot ”annen privat tjenesteyting.

I all hovedsak er det i sone 4 at støtte fra kommunale næringsfond kan komme i konflikt med EØS-reglene.

Gjennom kompensasjonen for endringene i arbeidsgiveravgiften når foretakene taket for bagatellstøtte når de har rundt 10 ansatte.

I spørreundersøkelsen er det bare tre kommuner som rapporterer om problemer med at bruk av kommunale næringsfond er vanskelig fordi foretakene har nådd taket for bagatellstøtte.

I all hovedsak har dette trolig sin forklaring i at de kommunale fondsmidlene går til etablerere og små foretak, dvs. foretak som heller ikke i sone 4 når taket for bagatellstøtte

ØF-rapport nr.: 04/2006

ISBN 82-7356-582-3